

**Nationaal Park
Drentsche Aa**

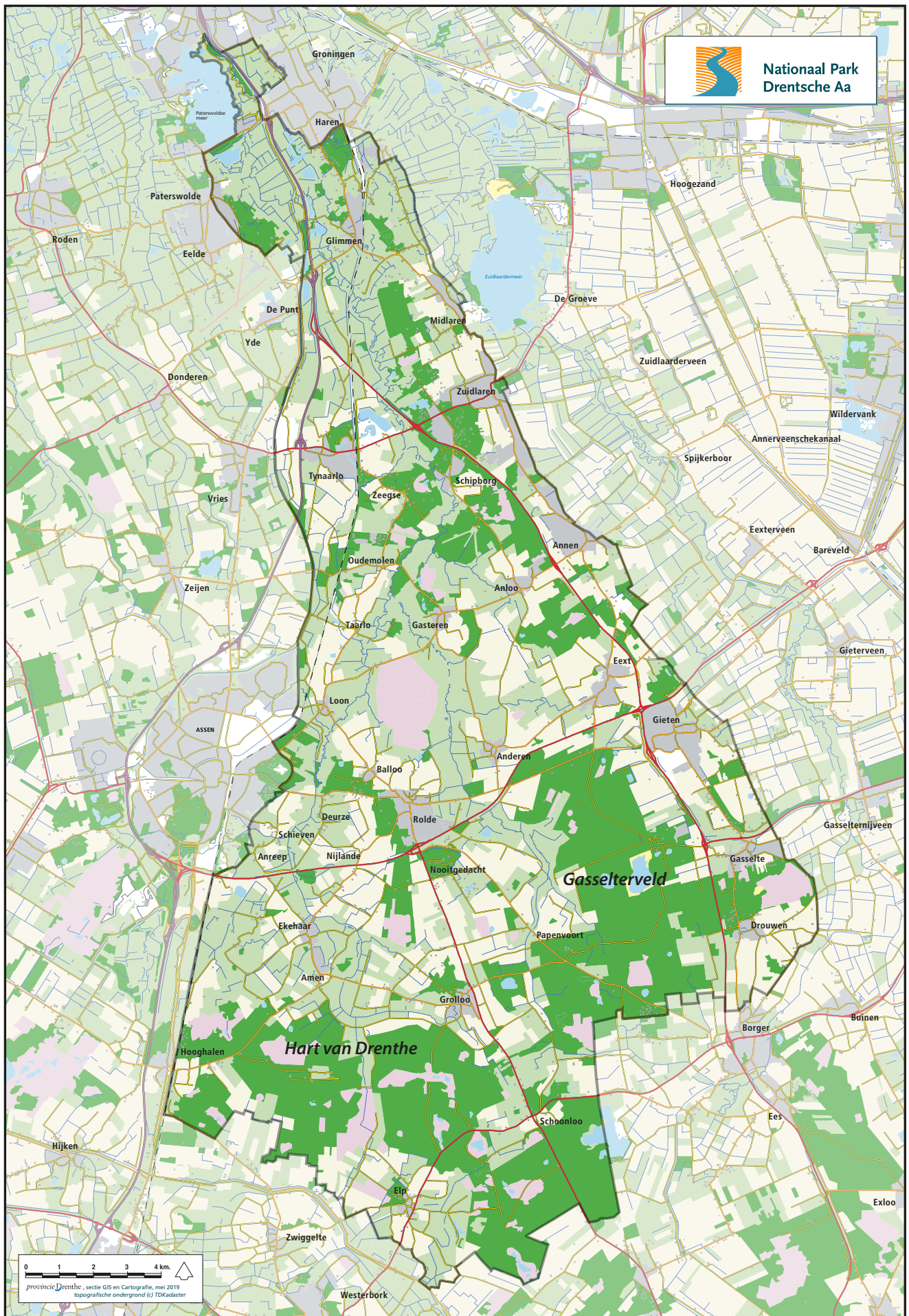
Jaarverslag 2022

Van brongebieden tot benedenloop

Nationaal Park
Drentsche Aa

0 1 2 3 4 km

provincie Drenthe, sectie GIS en Cartografie, mei 2019
topografische ondergrond (G) TDKadaster

**Nationaal Park
Drentsche Aa**

Jaarverslag 2022

Van brongebieden tot benedenloop

Inhoud

Voorwoord	3
1. Algemeen	5
2. Provinciaal Programma Landelijk Gebied en Drentse aanpak stikstof	6
3. Programma Natuurlijk Platteland – Deelprogramma Drentsche Aa	7
4. Water	9
5. Landbouw	12
6. Natuur en landschap	16
7. Recreatie	21
8. Wonen en leefbaarheid	25
9. Klimaat en energie	28
10. Educatie en communicatie	31
11. Gebiedsfonds Drentsche Aa	45
Bijlagen	46
1. Organisatie Nationaal Park Drentsche Aa	46
2. Overzicht Gastheren en -vrouwen Drentsche Aa	48
3. Besluitenlijsten Overlegorgaan	49
4. Eindafrekening Bestedingenplan 2022	51
5. Overzicht afgeronde projecten	51
6. Actuele nieuwsberichten op de website in 2022	53
7. Adressen partners	53

Voorwoord

We kijken terug op een actief jaar. Corona als belangrijke factor verdween gaandeweg het jaar naar de achtergrond. We konden weer samenkomen en onze werkzaamheden tamelijk ongehinderd voortzetten.

Veel tijd is gestoken in het realiseren van een bezoekerscentrum voor ons Nationaal Park. Hopelijk kunnen we daarvan volgend jaar de start van de verbouwing meemaken. Met dit bezoekerscentrum willen we onze bezoekers beter informeren over het Nationaal Park. We bieden de bezoekers oriëntatie, want het park beslaat een groot gebied met veel verschillende landschappen. Bezoekers krijgen inzicht in hoe het park ligt op de kaart, waar het brongebied is, waar de beken stromen, welke natuur is er te zien en welke voorzieningen er zijn. Het zou mooi zijn als de bezoeker na een bezoek aan het bezoekerscentrum weet dat hij zijn laarzen aan moet doen bij een wandeling door bijvoorbeeld de boswachterij Hart van Drenthe, omdat hij zich in het brongebied van de Drentsche Aa bevindt.

We richten ons ook op participatie van de bewoners. Mooie voorbeelden zijn het lanceren van vier wandelroutes met dorpsverhalen. Ook zijn er in diverse dorpen vrijwilligers actief met landschapsbeheer in en buiten de bebouwde kom. Samen met de organisatie Drentse dorpen (BOKD) en de provinciale Natuur en Milieufederatie wordt gewerkt aan de biodiversiteit en de energietransitie.

Er was dit jaar ook ruimte voor reflectie. We vierden het 20-jarige bestaan van ons Nationaal Park met een grote bijeenkomst op 1 december 2022. Ook brachten we een jubileumuitgave 'Blauwe Dreum' uit. Het evaluatierapport over 35 jaar beheer van de Drentsche Aa gaf ons belangrijke informatie over de toestand van de natuur. Voor Nederlandse begrippen gaat het behoorlijk goed met de natuur in ons nationaal park, maar er zijn ook zorgpunten. Reden om ons vol in te zetten om de kwaliteit te verbeteren. Tenslotte verscheen het eindrapport Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa 2016 tot 2022. De doelstellingen uit dat programma, het terugbrengen van de schadelijke stoffen in het water, zijn helaas niet gehaald ondanks de inspanningen van onder andere boeren. Hier ligt een uitdaging voor de toekomst. Hoe we dit doel wel kunnen bereiken, is een vraag die moet worden meegenomen in het Nationaal en Drents Programma Landelijk Gebied. De uitvoering daarvan zal zeer bepalend zijn voor het Drentsche Aa-gebied.

Het jaar 2022 kenmerkte zich wat ons betreft ook door het grote wachten op stikstofbeleid, terwijl de richting voor ons gebied duidelijk is. Het gaat om het

verduurzamen van de landbouw en het beter “inpakken” van het beekstelsysteem. We benadrukken hierbij nog een keer dat de boeren hierin onze bondgenoten zijn (zie het Beheer, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan Nationaal Park Drentsche Aa (2021 - 2030)). Met het provinciebestuur zijn goed werkbare afspraken gemaakt over de betrokkenheid van het Overlegorgaan bij deze belangrijke ontwikkelingen.

Gelukkig is er op nationale schaal hard gewerkt aan het maken van een nieuw Beleidsprogramma Nationale Parken gericht op het NP-stelsel in Nederland. Dat is inmiddels beschikbaar. Wij hebben daaraan een flinke bijdrage geleverd. Het is goed om vast te stellen dat de koers die wij al wat langer waren ingeslagen nu breder wordt aanbevolen, zoals de ruime begrenzing van Nationale Parken. Het wachten is nog op de financiering ervan door het ministerie van LNV. We verwachten dat dit in het najaar 2023 beschikbaar zal zijn.

Graag bedanken wij iedereen die dit jaar actief was voor het Nationaal Park Drentsche Aa. Door uw inzet is er zoveel mogelijk gemaakt. Ik hoop dat we elkaar binnenkort treffen tijdens een vergadering of beter nog: in het veld. Op die plek is het beste te zien en te ervaren wat we dit jaar allemaal hebben bereikt.

Veel leesplezier

Jaap Verhulst, voorzitter Overlegorgaan

Al twintig jaar overleg over Nationaal Park Drentsche Aa

Het Overlegorgaan Drentsche Aa bestaat deze maand twintig jaar. Het doel: een mooi gebied behouden ondanks de tegengestelde belangen. Lukt dat wat?

Egbert Meijer, ambassadeur van het Nationaal Park Drentsche Aa en lid van de Drentse Schrieverskring, illustreert de gedichten- en verhalenbundel Blauwe dreem ter gelegenheid van het twintigjarige bestaan van het Nationaal Park.

Jaap Verhulst, voorzitter van Nationaal Park Drentsche Aa

sappet over stille landschapsverwachting. Dat er wel actie nodig is, blijkt bijvoorbeeld uit het rapport van het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinst Drentsche Aa (UPDA) deze zomer. Daarin staat dat de waterwinstdoelen niet gehaald worden. In 2021 waren er 18 overschrijdingen van grenswaarden, in 2022 waren er 20. Het moet in 2023 met de helft zijn teruggebracht en in 2025 met 95 procent. Dat doet worst niet gebaard, met 10 procent. Het doet worst niet gebaard, met 10 procent. Het doet worst niet gebaard, met 10 procent.

Bescherming van natuur en water als het niet met één mond praat? We sluit er uiteindelijk niet de vult op vijfde?
 "We willen hier in ons Nationaal Park alle voor toekomstige generaties. We hebben iets in handen dat ook waardevol is voor recreatie, hier moeten we nu nog op zijn. Ik hoop niet met de vult op vijfde te slaan, over het kent op te gaan. We denken bijvoorbeeld na over: hoe kan het boerenbedrijf in dit gebied draagzaam en toch ook winstgevend worden gerund? Daarvoor zijn we een voorstander van het verzoeken van lokale producten. Ik zou graag een gebiedsovername hebben, die twee vliegen in één klap slaat: de boeren voortuit helpen en het gebied naam bekendheid geven."

Wat kinnt mooi, maar ondertussen blijkt uit het laatste rapport van het UPDA dat er

Wat kan een overlegorgaan bereiken in

DRE

Het Nationaal Park Drentsche Aa. FOTO: SAMUEL JOURNE DE ZING

het IJsselmeer inliden. We moeten het hebben van de regen. Daarom moeten we het gebied nog beter inrichten om neerslagoverschotten en neerslagoverstorten op te vangen."

Moet je niet gewoon bepaalde stoffen verbieden?
 "En hoort nog die midden gebruiken; de wet staat het toe. Wij willen het gebied zo inrichten dat de landbouwfunctie geen negatief effect meer heeft op de waterwinst. Waar een rechtstreekse relatie is tussen afname van de waterwinst en bepaalde teelt, van lles bijvoorbeeld, is onze opvatting dat we dat moeten voorkomen."

Met welke thema's zal het niet altijd pais en vres zijn binnen het overlegorgaan?
 "Natuurlijk leidt dit tot discussies. Een drinkwaterdirectie is niet bij met een vervuiling en zegt dan: 'Nu moet ik een innamestop doen'. Ik ben een bestuurder die de kern in het midden moet houden en toch moet zorgen dat we de goede kant opgaan. Ik wil van alles bereiken, maar ben geen politicus. In dit Nationaal Park heb je veel landbouw en a dorpen. Daarmee heb je complexe problematiek. Maar de landbouw is nooit weggegaan bij het overleg, ondanks dat veel zaken echt gevoelig liggen. Wij voelen ook een grote betrokkenheid bij de boeren. Wij zien hen als onze bondgenoten."

Wat hebben jullie bereikt met beheer van het Drentsche Aa-gebied?
 "Erg mooie dingen. In september is er een rapport uitgekomen over 35 jaar beheer van de Drentsche Aa, want het gebied wordt al langer beheerd. In het middendeel van het stroomdal is de natuur enorm verbeterd. Maar het probleem is breder dan alleen het onderzoek door de UPDA. In het Drentsche Aa gebied komt geen gebiedsvreemd water binnen, we kunnen niet even extra water uit

ontstaat zeldzaam kalkmoeras met zeldzame plantensoorten zoals parnassia, moeraswesprouchia en groenkolkoehoe. Door vernatting lukt het om karakteristieke natuur te herstellen.

Dan hebben maatregelen op sommige plekken dus zin?
 "Ik ben daar erg blij mee. Dit is waar het in, het hebbe klimaat- en natuurdoelen om gaat. Lukt het om de meergaande lijn om te buigen? Ja dus. Kennelijk zijn we niet aan het doodsterven van de kraan open, als we de juiste condities scheppen."

Maar hoe 'vege' je dat dan als overlegorgaan?
 "Het is niet altijd zo zichtbaar wat het overlegorgaan daarin doet. Je hebt een wetbodeur en zegt: 'Ik wil het daar toch eens over hebben'. Het Nationaal Park heeft bijna geen instrumenten voorhanden behalve overtuiging. Wat we voor elkaar krijgen, is dankzij diplomatiek overleg en de wil om met elkaar samen te werken. Alrijd samen met andere partijen. Daar gaan wij onszelf dus niet voor op de kaart staan. Een voorbeeld is dat wij, samen met overpartijen, hebben geëist dat het bezettingstation langs de Vag tegen de hoofdsteun aan weg te krijgen. Er zijn ook wel voorbeelden te noemen waarin het lobbyen ons niet lukte, maar dat ga ik niet zeggen in de krant. Veel van wat je algebrekt, staat in visies, plannen en documenten. Dat kinnt niet zo spannend, maar dat is wel heel belangrijk. Alleen op de manier kun je bijvoorbeeld gemeenten erop wijzen dat bepaalde woningbouwplannen ongewenst zijn, volgens eerder gemaakte afspraken over innamestructuur en lagernstructuur."

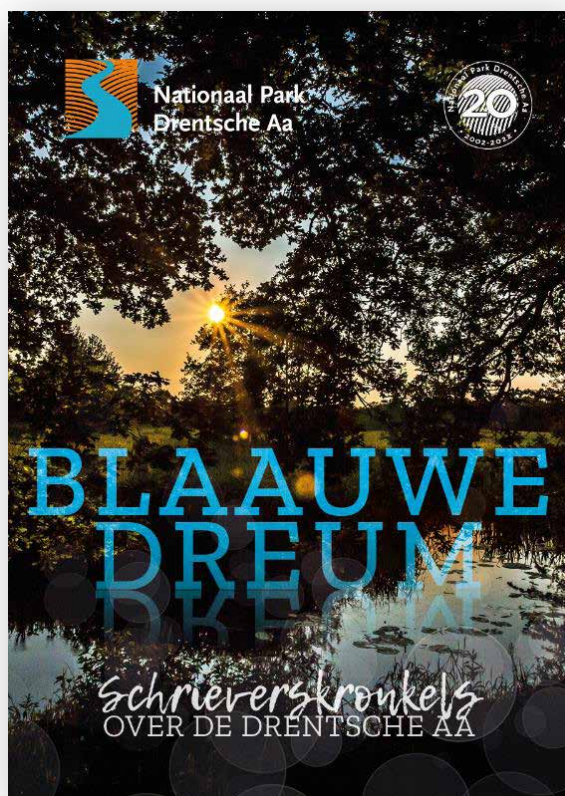
“WIJ VOELEN OK EN GROTE BETROKKENHEID BIJ DE BOEREN”

1. Algemeen

Twintig jaar Nationaal Park Drentsche Aa

In 2022 bestond Nationaal Park Drentsche Aa twintig jaar. In die tijd is de kwaliteit van het gebied versterkt, is er gebouwd aan de eigen identiteit en is het gebied gegroeid in aantrekkingskracht. Ter gelegenheid van het twintigjarig jubileum werd het boekje 'Blauwe Dreum' uitgebracht. Daarin bezingen de leden van de Drentse Schrieverskring op gevarieerde wijze de schoonheid van de Aa. Er staan bijdragen in van Egbert Meijers (die ook het idee aandroeg voor deze bundel), Tonko Ufkes, Marga Kool, Harm G. Sijstra, Jan Harbers, John B. Vorenkamp, Jan Veenstra, Klaas Koops, Mischa van Huijstee, Willem Haandrikman, Nicolette Leenstra, Gerard Nijenhuis, Peter Veen, Ria Westerhuis, Sacha Landkroon, Suze Sanders en Paula Laning. Het boek is uitgegeven door Van Gorcum. Belangstellenden konden het boek tot 1 november voor gereduceerd tarief bestellen. Het boekje is 1 december uitgereikt tijdens de jubileumbijeenkomst in Grand-Café Hofsteenge te Rolde.

Verder verscheen bewonersmagazine Doorstroom in het jubileumjaar tweemaal in een omvang van twaalf (normaal acht) pagina's.

2. Provinciaal Programma Landelijk Gebied en Drentse aanpak stikstof

provincie **D**renthe

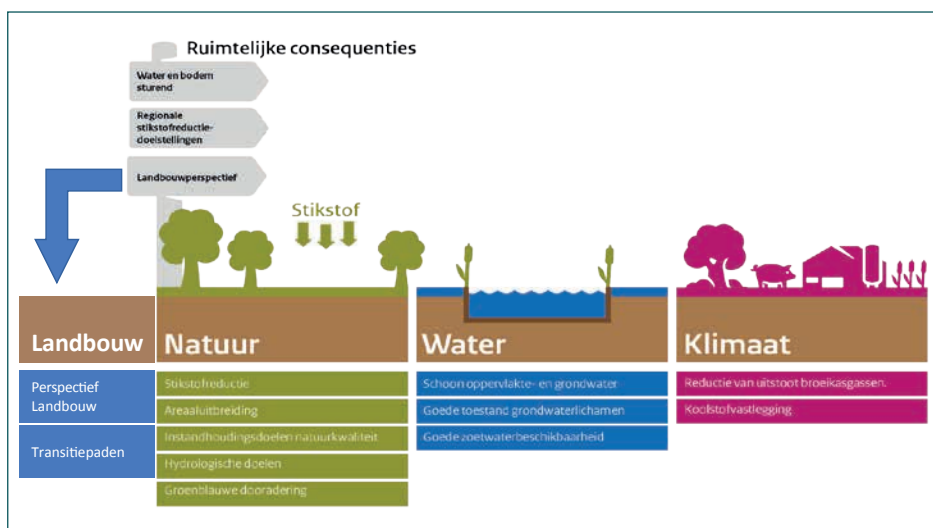
Zelden volgen ontwikkelingen elkaar zo snel op als in het stikstofdossier. Of eigenlijk kunnen we beter spreken van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), waarin de stikstofaanpak inmiddels een plek heeft gekregen. Op 25 november 2022 presenteerde het kabinet een aantal brieven:

- Samen werken aan een vitaal en gezond landelijk gebied
- Kabinet maakt water en bodem sturend bij ruimtelijke keuzes
- Sterke duurzame landbouwsector 2040
- Kabinet: brede aanpak piekbelasters voor natuurherstel, PAS-melders en economische ontwikkeling

Hiermee krijgen provincies iets meer grip op wat van hen verwacht wordt voor het gebiedsprogramma dat op 1 juli 2023 gereed moet zijn. In dit programma gaat de provincie Drenthe de grote opgaven in het landelijk gebied samenvoegen. Vanuit Drenthe wordt benadrukt dat er ruimte moet blijven voor een eigen invulling. Toekomstperspectief, het landbouwakkoord en bijbehorend instrumentarium voor verschillende oplossingen (waaronder innovatie) ondersteunt de provincie van harte. Natuurlijk heeft zij ook zorgen, bijvoorbeeld over de piekbelasters en de tijdige uitwerking van alle voorgestelde maatregelen om tot stikstofreductie te komen. Wat de provincie in elk geval veelvuldig doet, is uitleggen, luisteren en ophalen. Door gesprekken met vertegenwoordigers van alle verschillende sectoren, bedrijfsbezoeken, gesprekken met gemeenten en waterschappen, en voorlichting aan groepen agrariërs bijvoorbeeld. De provincie realiseert zich dat ze daarmee nog lang niet iedereen spreekt. Dat komt mede doordat de impact op lokaal of bedrijfsniveau nog niet duidelijk is.

Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG)

Natuur, water en klimaat zijn grote opgaven die nauw met elkaar samenhangen.

Bovendien moet niet alleen de natuur worden hersteld, maar ook de vitaliteit, de leefbaarheid en het sociaal-economisch perspectief van Drenthe worden behouden, met als onderdeel daarvan een helder perspectief voor toekomstgerichte landbouw. In het Provinciaal Programma Landelijk Gebied bundelt de provincie deze opgaven en doelen: Regionaal Waterprogramma, Stikstofreductie, Toekomstgerichte Landbouw, Natuur in ontwikkeling en Klimaat, en legt ze de link met de Omgevingsvisie. Meer informatie vindt u op www.provincie.drenthe.nl/pplg

3. Programma Natuurlijk Platteland – Deelprogramma Drentsche Aa

Opdrachtgever

provincie Drenthe

Opdrachtnemer

In 2020 heeft de Bestuurlijke Adviescommissie Drentsche Aa (BAC) het uitvoeringsprogramma Drentsche Aa in het kader van het Programma Natuurlijk Platteland (PNP) vastgesteld. Het PNP omvat heel Drenthe; de Drentsche Aa is een van de acht deelgebieden. Het PNP richt zich vooral op het realiseren van beleidsdoelen op het gebied van water en natuur, met behoud van cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden, en benutting van koppelkansen voor landbouwstructuurverbetering en leefbaarheid.

Naast het PNP is ook het Programma Natuur (PN) onderdeel van de opgave van de BAC. Het PN is een aanvullende opgave vanuit het Rijk om versneld de kwaliteitsverbetering van natuur in Nederland te realiseren. Verschillende opdrachten zijn ondergebracht bij Prolander in de lopende gebiedsprocessen. Daarnaast nemen de terreinbeherende organisaties maatregelen om de natuur te versterken via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL).

De werkzaamheden worden langs drie lijnen uitgevoerd:

1. Functieverandering van en inrichten van gronden voor het behalen van natuur- en waterdoelen;
2. Onderzoek en uitvoering van maatregelen in het kader van Natura 2000-beheerplannen;
3. Communicatie voor het (vergroten van) draagvlak voor de uitvoering van de maatregelen in het kader van het PNP.

De onderdelen 1 en 2 zijn ondergebracht in een programmatische aanpak. Het programma is opgedeeld in achttien deelgebieden, ieder met zijn eigen karakteristieken en opgaven. Op basis van door de gebiedspartners opgestelde criteria wordt prioriteit gegeven aan:

- Lopende projecten (Geelbroek en drie pilotprojecten beekboderverhoging);
- Gebieden waarvan de gronden nagenoeg obstakelvrij zijn, de zogenaamde Uitvoeringsprojecten 2023 (Roodzanden, flank Scheebroekerloopje, Anreep-Eldersloo en de Grote Spelden);
- Gebieden met complexe grond- en inrichtingsopgave zoals Rolderdiep en Polders Oosterland/Lappenvoort, Amerdiep, Elperstroom en Westerse Diep;
- Gebieden die veel bijdragen aan systeemherstel en afhankelijk zijn van een laatste perceel dat obstakelvrij gemaakt moet worden, zoals Holmers-Halkenbroek en Visvliet (nabij het Ballooërveld).

Ook worden zes landschapsecologische analyses (LESA's) uitgevoerd in het kader van de Natura 2000-beheerplannen. Hierbij wordt gekeken naar de samenhang tussen de waterkwaliteit, grondwaterstand, bodem, flora en fauna. Er wordt zo precies mogelijk uitgezocht hoe een landschap in elkaar zit. Deze informatie wordt gebruikt bij schetssessies om te bepalen hoe de gebieden eruit gaan zien.

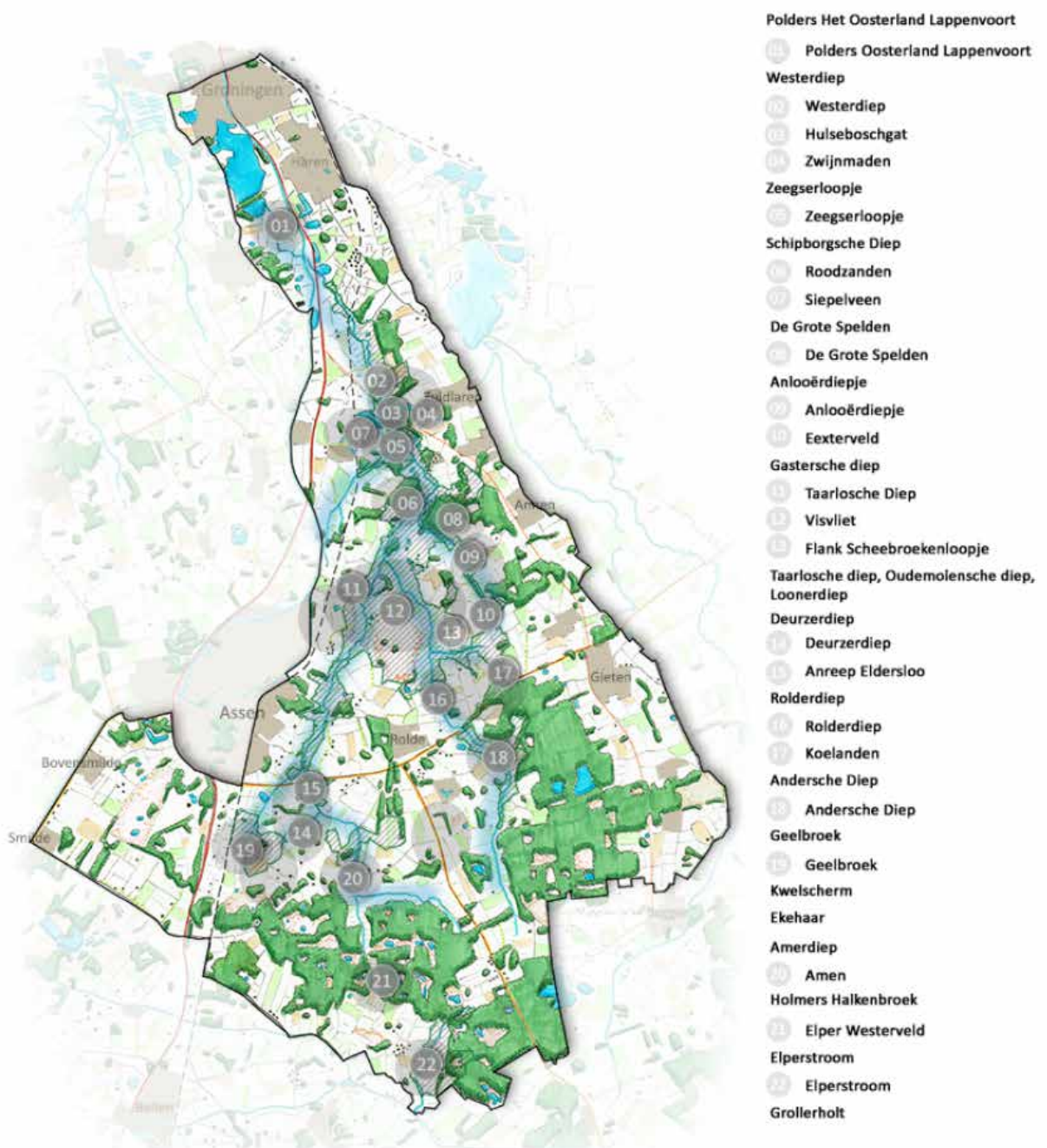
Naast de onderzoeken worden ook PAS-maatregelen in de Natura-2000 beheer-

plannen uitgevoerd, Dit geldt ook voor de gebieden Elperstroom, Witterveld en Drouwenerzand.

Het streven is dat alle deelprojecten uiterlijk in 2027 gereed zijn. De projecten worden uitgevoerd in projectteams in nauwe samenwerking met de gebieds-partners. De samenstelling van de projectteams wisselt per gebied. De meeste projecten worden getrokken door Prolander. Ook Waterschap Hunze en Aa's en Staatsbosbeheer treden op als projecttrekker.

In de meeste deelgebieden worden momenteel voorbereidende werkzaamheden verricht zodat over enige tijd de uitvoering kan plaatsvinden. De vorderingen per deelgebied zijn te volgen op www.provincie.drenthe.nl/drentscheaa. Hier vindt u onder meer bijgaande interactieve kaart.

Plattegrond deelgebieden Drentsche Aa

illustratie kaartbeeld; www.ro-visuals.nl

4. Water

Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa afgesloten

Op 30 september was de formele slotbijeenkomst van het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA). De provincie Drenthe, het waterschap Hunze en Aa's en het Waterbedrijf Groningen werkten hierin met tal van andere partijen samen om de Drentsche Aa als veilige drinkwaterbron te behouden voor de toekomst. Het concrete doel was 95% minder overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in 2023 ten opzichte van de situatie in 2012 bij locatie De Punt. In 2019 en in 2020 is dat doel behaald. Helaas waren er in 2021 en 2022 weer meer overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen, mogelijk vanwege hevige regenval. Door deze hevige buien kwamen door afspoeling gewasbeschermingsmiddelen alsnog in de beek terecht. In het Eindrapport UPDA 2022 is het resultaat van zes jaar werken samengevat.

Of de doelstelling voor 2023 zal worden gehaald is onzeker; de weersomstandigheden –met name het optreden van hevige buien – blijken hiervoor sterk bepalend te zijn. Klimaatverandering maakt het behalen van de doelstellingen moeilijker. Aanvullende maatregelen zijn nodig om ook in de toekomst de Drentsche Aa als bron van drinkwater veilig te stellen.

De provincie stelt een commissie in die de ontwikkelingen en opgaven meeneemt in haar adviezen om de waterkwaliteit verder te verbeteren. De doelen van de Kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn en de stikstofproblematiek vragen om extra maatregelen.

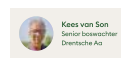
Beekverhoging in kader proefproject uitgevoerd

In 2021-22 heeft het waterschap Hunze en Aa's op drie trajecten bij wijze van proef de beekbodem verhoogd met zand en hout. Dit dient verschillende doelen: vasthouden van meer water in de beekdalen, betere ecologische kwaliteit van de beek en minder verdroging van kwetsbare natuur in het beekdal. In 2021 is de bodemverhoging van de trajecten in het Anlooërdiepje (2 kilometer) en het Zeegserloopje (0,5 kilometer) uitgevoerd. De bodem van de beek is hier geleidelijk verhoogd tot maximaal een halve meter. De verhoging in het Taarlosche diep (3,8 kilometer) is in 2022 voltooid. In deze veel bredere beek zijn boomstammen met kruinen gelegd.

Gedurende vijf jaar worden de effecten van de bodemverhoging op de (grond) waterstanden, de ecologie in en langs de beek en op de omgeving onderzocht. Daarna wordt besloten of de beekboderverhoging eventueel ook op andere trajecten zal worden uitgevoerd. Na één jaar is over de effecten nog niet veel te zeggen, maar de eerste indrukken zijn positief. Zo zijn in het hout in de beken al diverse kenmerkende insectensoorten aangetroffen.

Twee winters lang is er gewerkt aan het verhogen van de bodem van drie beektrajecten in de Drentsche Aa. Teamwerk was het, tussen provincie, waterschap, Staatsbosbeheer en een aannemer die een innovatieve methode bedacht om zand aan te vullen.

Kees van Son
Senior boswachter
Drentsche Aa

"De Drentsche Aa omvat meer dan honderd kilometer aan beken, verspreid in breedte en diepte" vertelt boswachter Kees van Son. "De beken, bossen en diepen ontkenen hun samen aan de diepe water te lange stromen. In de loop der eeuwen zijn de beken uitgedroogd en door ontbrekend steeds verder weggevoerd. Daardoor zijn ze dieper in het landschap komen te liggen en hebben ze een drogenende werking die de omliggende natte beekdooelboden, brenge de beekboderverhoging, dan komt het water in de beek hoger te staan en kan het grondwaterpeil in de hooftanden ook hoog blijven. Dat is wat we willen."

Ecologie voorop
De provincie Drenthe heeft 24 kilometer omgevingswet voor beekboderverhoging, om zo een impuls te geven aan de natuurkwaliteit in en om de beek. Het plan vloet voort uit de Kadernetlijn Water en het Natura 2000-beheerplan.

"Over vijf jaar valt de beslissing over de rest van de Drentsche Aa"

De eerste zeventien kilometer zijn gedaan in het Ziegenhagge, Ankele-diepe en Taurische Diep. "De bodem is met ongeveer veertig centimeter verhoogd" zegt Kees. "Vijf jaar lang wordt gemiddeld wat de effecten zijn. In 2027 valt de beslissing over de rest. Het totale project zal zo'n halve eeuw langer duren, dan wij je eerst wisten

of het de investering waard is." De provincie Drenthe is opdrachtgever van hoofdcontractor waterschap Hunze en Aa's in opdrachtgever en uitvoerder. Staatsbosbeheer is de eigenaar van de omliggende gronden naar betrekken. Kees: "Drie boswachter beheer Wolter Winter zijn in het bosbeheer. De samenwerking met het waterschap, provincie en aannemer was heel goed. Van meet af aan is ervoor ingezet op ecologie, door alle partijen."

Omgekeerd baggeren

Peter Paul Schellema, ingeschatte ecoloog bij waterschap Hunze en Aa's, was bij andere stappen betrokken. "De grootste uitdaging was het terrein zelf. De beekdalen bestonden uit een dik veenpakket. Als je daar met zware machines gaat rijden, heb je de zand schuifde aan de bodem en vegetatie. Aannemer Kropog Baggerwerken kwam met het idee om voor de zandoplossing een beregeningsinstallatie te gebruiken: zo'n flexibel stang die boeren gebruiken om hun

Peter Paul Schellema
Aquatisch ecoloog
waterschap Hunze
en Aa's

land te beregenen. Speciaal voor deze klus maakte de aannemer een aangepast en een mengpak van water en zand in mengpak. Die hapel en mengpak stonden op een werkterrein dat over de beek was omgelegd. Eerst werd de beregeningsstang voorzichtige over de beekboderverhoging, om die daarna op te ruimen langzaam op te rollen. "Een soort omgekeerd baggeren" noemt Peter Paul het.

Hele boomkruinen

Het is niet zomaar zand dat in de beken is gezet. Het heeft dezelfde korrelgrootte, haveligheid en chemische samenstelling als wat er van nature in de beek ligt. Peter Paul: "Dit hebben we precies laten ontwerpen. Doorn heeft een gepatenteerde zandhand die mengsel roepent."

"Voordat het zand de beek in ging, werd er hout op de bodem geplaatst om te voorkomen dat het wegspoelt." Staatsbosbeheer heeft het hout gekleurd. "Voor de kleine beken waren dat tak-

kenbossen die we met kleine zaaijes in de bodem voornemen. In het vijf meter brede Toeploche Diep gingen hele boomkruinen met zijkanten en op het water in. Om de vijftig meter een stuk of die kranten, om stroomafwaarts een geleidelijke overgang te maken van hoge naar lage bodem."

Om de moerassen en het zand naar het waakwater te krijgen, legde de aannemer een tijdelijk werkpaal aan. "Op een stuk van gestort water kwam een laag zand en daar boeven de pijlpalen. Na de klus werd alles in omgekeerde richting opgevoerd. Het laatste beetje op de beek rolden in het doek. We wilden niets achterlaten in het terrein, want dat zouden er andere planten gaan groeien."

"Hoe hoger het waterpeil, des te beter voor de planten, insecten en vogels"

Secuur en netjes
Kees van Son is veel over de uitvoering. "Er is al secuur en netjes geweest. Als je nu rondspookt, zie je op de oevers geen spoor meer van de werkzaamheden."

De komende vijf jaar wordt er uitgebreid gemonteerd of de uitgeroemde maatregelen ook het gewenste effect opleveren voor de beekdooel, versprei Kees. "Ik weet bijna zeker dat het gebied erop vooruitgaat. Hoe hoger het waterpeil, des te beter voor de planten. Goed het goed met de planten, dan komen de insecten versprei en vervolgens de vogels."

Het waterschap verricht onderzoek naar de waterstand, de waterkwaliteit en het leven in de beek. Peter Paul: "We hebben al twee waterstanden gemeten en het zand is nog in het traject gelaten. Er zijn allerlei beekkomende processen aan de gang. We zien dieptes en ondieptes ontstaan. Het hout zorgt voor veel variatie van stroomafstanden en biedt leuke leefplekken voor macrofauna en schrijfbekken voor vissen. We zijn er nog tevreden."

Kijktip

NOG TV interviewde onder meer Peter Paul Schellema over het onderzoek naar het effect van beekboderverhoging. Kijk op [nogtv.nl](https://www.nogtv.nl) en gebruik de zoekterm 'beekboderverhoging'.

Kades Drentsche Aa bij De Punt versterkt

Het waterschap Hunze en Aa's heeft de kades langs de Drentsche Aa vanaf de N34 noordwaarts tot de kruising met de A28 versterkt. De dijk is 50-70 centimeter verhoogd. De ingreep was nodig om voldoende veiligheid te kunnen garanderen. Door inklinking en bodemdaling is de dijk in de loop der jaren lager geworden. Na uitvoering van de werkzaamheden voldoet hij de komende dertig jaar weer aan de norm. De dijk ligt langs Natura 2000-gebied. Daarom vond de uitvoering plaats in nauw contact met gebiedsbeheerder Staatsbosbeheer en rekening houdend met de natuurwaarden van dit gebied. Door het verleggen van een stukje dijk kan de natuurwaarde van een deelgebied worden verhoogd. De werkzaamheden zijn in het voorjaar van 2022 voltooid.

Rivierpriklarven op reis naar zee

Dankzij de goede waterkwaliteit en de kronkelende loop leven in de Drentsche Aa meer dan 25 vissoorten, waaronder een heel speciale: de rivierprik. In Noord-Nederland komt de rivierprik uitsluitend voor in de Drentsche Aa. Rivierprikken zwemmen hier jaarlijks vanuit zee naartoe om eitjes te leggen in het Gasterensche Diep. Een zestig kilometer lange tocht vanuit Delfzijl via het Groninger Museum naar Oudemolen en omgeving. De jonge rivierprikken leven na hun geboorte zo'n drie jaar in de bodem van de beek, waar ze voedsel uit het water filteren. Daarna zwemmen ze naar zee, waar ze een parasitair leven leiden; ze leven hier van het bloed en lichaamsvocht van andere vissen. De levenscyclus van de rivierprik kent nog veel vragen. Zo was onbekend wanneer en hoeveel larven er jaarlijks vanuit de Drentsche Aa naar zee trekken. Dit is in de periode augustus 2021 - mei 2022 onderzocht met behulp van een tweetal fuiken. Met de fuik in het Gasterensche Diep konden de zeewaarts zwemmende larven goed bemonsterd worden omdat alle paaiplaatsen zich bovengronds van deze locatie bevinden. Een tweede fuik in het Westerdiep maakte het mogelijk om ook te kijken naar de snelheid van de stroomafwaarts migratie binnen het beekstelsel van de Drentsche Aa.

Resultaten

Tijdens de onderzoeksperiode zijn er in totaal 321 fuiklichtingen uitgevoerd, waarbij achttien verschillende vissoorten zijn gevangen: alver, baars, blankvoorn, bierpje, kolblei, paling, pos, kleine modderkruiper, rietvoorn, riviergrondel, rivierprik, serpeling, snoek, tiendoornige stekelbaars, vetje, winde, zeelt en zonnebaars. In totaal zijn er 2844 vissen in het Gasterensche Diep en 3073 vissen in het Westerdiep gevangen. Duidelijke pieken in de totale vangsten werden waargenomen in de perioden september-oktober en maart-mei.

Gedurende het onderzoek zijn er 116 rivierprikken gevangen: 98 zeewaarts trekkende juveniele rivierprikken en 18 stroomopwaarts zwemmende volwassen exemplaren. Gebleken is dat rivierprikken vooral in de maanden januari en februari naar zee migreren. Met de fuiken werd maar een deel van de beekbreedte bevestigd. In werkelijkheid zwemmen er veel meer prikken stroomop- en afwaarts. Naar schatting gaat het om minimaal enkele honderden rivierprikken met een lengte van 10 à 15 centimeter die zeewaarts zijn getrokken.

Het onderzoek is uitgevoerd door studenten en medewerkers van Hogeschool Van Hall Larenstein, Wageningen Universiteit, Sportvisserij Groningen Drenthe, Staatsbosbeheer, visserijbedrijf Vos, ATKB en het waterschap Hunze en Aa's als onderdeel van het Waddenfondsproject 'Ruim Baan voor Vissen 2'.

In het vakblad Visionair is een artikel verschenen over de unieke samenwerking met verschillende onderwijsinstellingen bij dit onderzoek. Het artikel is via deze link te vinden.

Volwassen rivierprik (c) waterschap Hunze en Aa's

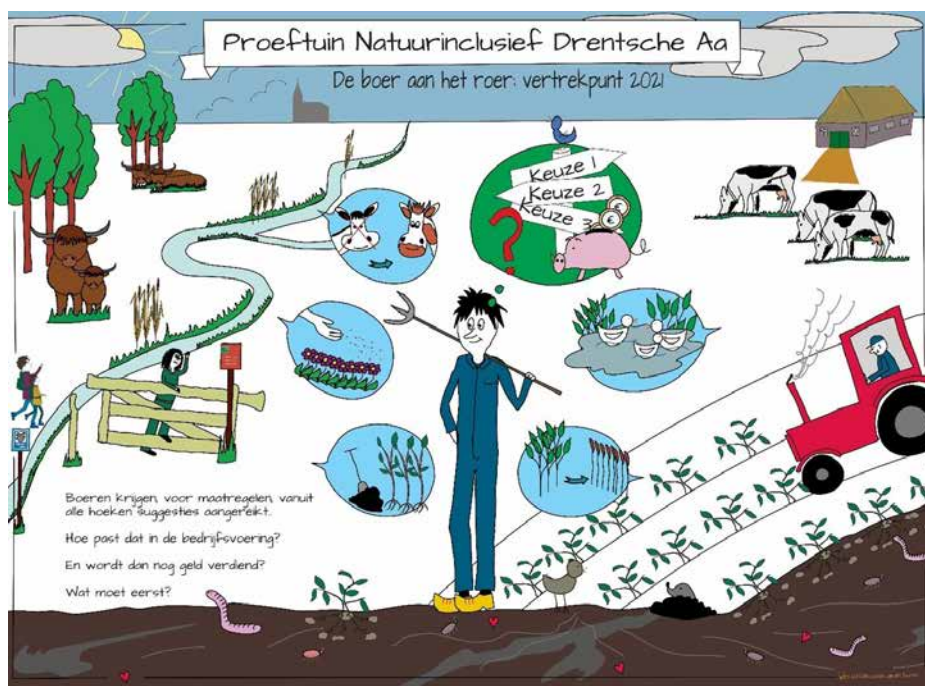
De paaiplaatsen van de rivierprik bevinden zich in het Gasterensche Diep (c) waterschap Hunze en Aa's]

5. Landbouw

Project Transitie Landbouw

Het project Transitie Landbouw is een van de vier deelprojecten van het project Kwaliteitsimpuls Nationaal Park Drentsche Aa (zie kader). Het doel van dit deelproject is om samen met de landbouw en gebiedspartijen in het Drentsche Aa-gebied te zoeken naar mogelijkheden voor inpassing van praktische en haalbare maatregelen om meer biodiversiteit te integreren in de bedrijfsvoering van landbouwbedrijven. Het project is gekoppeld aan het project Proeftuin NIL Drentsche Aa (NIL staat voor natuurinclusieve landbouw), onderdeel van de 'kansrijke-gebiedenaanpak' uit Boer Burger Natuur Drenthe (BBND). Project Transitie Landbouw is een traject om zaken uit te zoeken, Proeftuin NIL richt zich op de uitvoering van experimenten op de landbouwpercelen. Penvoerder is Agrarische Natuur Drenthe, projectleiders zijn Sikke Meerman en Geertje Enting, de praktische uitvoering wordt verzorgd door CLM Advies en Onderzoek.

Proeftuin NIL Drentsche Aa – met bronvermelding: praatplaat NIL Was getekend Esther van der Linden

Proeftuin

Er zijn zeven boeren (akkerbouwers, veehouders en gemengd) geworven die op percelen akker- of grasland met een gezamenlijke oppervlakte van tenminste 20

hectare maatregelen nemen die moeten leiden tot verbetering van de biodiversiteit, zoals gewasdiversiteit door een ruimer bouwplan, gebruik maken van organische mest, niet-kerende grondbewerking, geïntegreerde gewasbescherming, inzaaien van groenbemesters in de herfst, randenbeheer en milieu- en vogelvriendelijk beheer. In 2022 is hiermee gestart. In de zomer heeft CLM vier deelnemende landbouwbedrijven bezocht en inventarisaties uitgevoerd. De eerste (hoopgevende) resultaten zijn met de deelnemers en de klankbordgroep ('Community of Practice', zie vervolg van deze paragraaf) besproken. De rapportage is nog niet afgerond.

Vertaalslag natuurinclusieve landbouw

De vertaalslag van de uitgangspunten van natuurinclusieve landbouw richting de praktijk is uitgewerkt in keukentafelgesprekken met zeven boeren en twee terreinbeherende organisaties. Doel van de gesprekken, die in maart 2022 werden gehouden, was te inventariseren welke ervaringen zij al hebben met natuurinclusieve landbouw: welke maatregelen passen zij al toe en hoe vinden ze dat deze uitwerken in de praktijk? Daarnaast was het doel zicht te krijgen op wensen en mogelijkheden voor meer natuurinclusieve maatregelen in de toekomst. De keukentafelgesprekken vormden vervolgens de basis voor de vragenlijst van een digitale enquête die werd verspreid onder leden van AND, LTO en DAJK. De uitkomsten daarvan zijn begin 2023 gepubliceerd in het CLM-rapport 'In gesprek over natuurinclusieve landbouw in het Drentsche Aa-gebied'.

De gekozen werkvorm voor de koppeling met de landbouwpraktijk is een Community of Practice (CoP). Dit is een klankbord van praktijkmensen, vooral boeren, zo nodig aangevuld met experts. Daarnaast is een expertteam gevormd met vertegenwoordigers van de verschillende gebiedspartijen: LTO, Staatsbosbeheer, Waterschap Hunze en Aa's, Landschapsbeheer Drenthe, CLM en de sectoren melkveehouderij, vleesveehouderij en akkerbouw.

CoP veldbijeenkomsten mengteelten en kruidenrijk grasland

Vooruitblik

In 2023 wordt verder gewerkt aan de proeftuinen met productief kruidenrijk grasland. Voor de akkerbouwbedrijven wordt nog een proeftuin uitgewerkt. Voor zowel veehouderij, akkerbouw als gemengde bedrijven wordt de Crop Rotation Index bepaald, een Kritische Prestatie Indicator die momenteel wordt ontwikkeld door Wageningen Universiteit.

Een landbouwbedrijf moet ook financieel duurzaam zijn; daarom wordt gezocht naar antwoorden op de vragen over de verdienmodellen rond natuurinclusieve landbouw. De uitkomsten van de digitale enquête worden zowel binnen de projecten als daarbuiten besproken. De monitoring wordt uitgevoerd op nog twee landbouwbedrijven; de resultaten komen geanonimiseerd beschikbaar. Alle onderdelen samen vormen het uiteindelijke rapport met een (beleids)aanbeveling dat eind 2023 wordt opgeleverd.

Vier projecten voor kwaliteitsimpuls Nationaal Park

Nationaal Park Drentsche Aa heeft een driejarige subsidie gekregen voor een 'kwaliteitsimpuls'. Het geld is bestemd voor projecten die het Park helpen te voldoen aan de standaard voor Nationale Parken Nieuwe Stijl die landelijk is afgesproken. De helft van het geld komt van het ministerie van LNV, de andere helft van de provincie Drenthe. In de periode 2021-2023 worden vier projecten uitgevoerd. Transitie landbouw is een daarvan; de andere drie zijn Duurzaam toerisme (hoofdstuk 6), Biodiversiteit en Participatie (zie hoofdstuk 7) en Energietransitie en Participatie (hoofdstuk 8). Zie ook de projectpagina: www.drentscheaa.nl/projecten/lopende-projecten-o/impuls-nationaal

Demoveld Wedbroeken

Op het demoveld natuurinclusieve landbouw bij de Toegangspoort Wedbroeken zijn in het voorjaar vier stroken met agrarisch bloemenmengsel, boekweit, een combinatie van erwten en gerst en een wintervoedselveldje ingezaaid.

Indeling stroken demoveld Wedbroeken 2022

Inzaaien strokenteelt natuurinclusieve landbouw op demoveld Wedbroeken

Land van Ons kocht landbouwgrond op Onner Esch

Na de eerdere aankoop van een perceel landbouwgrond op de Holtesch van Hooghalen (zie jaarverslag 2020) heeft coöperatie Land van Ons opnieuw grond in het Nationaal Park Drentsche Aa aangekocht, ditmaal op de Onner Esch. De coöperatie Land van Ons is in 2019 opgericht om te werken aan herstel van landschap en biodiversiteit. Dit doet zij door landbouwgrond aan te kopen en deze duurzaam en natuurvriendelijk te beheren. Iedere geïnteresseerde burger kan deelnemen. De organisatie bestaat uitsluitend uit vrijwilligers. Het land op de Onner Esch (26 hectare) wordt gepacht en voor Land van Ons beheerd door biologisch-dynamisch boer Berend Steenbergen. Die verbouwt er in een mozaïek van kleine akkers diverse gewassen. Er zijn bloemrijke akkerranden aangelegd, ingezaaid met een inheems mengsel. De resterende weidegrond zal zich ontwikkelen tot kruidenrijk grasland voor het jongvee van de boer.

Steeds meer voedselbossen

Nadat er in de afgelopen jaren al voedselbossen waren aangelegd in Glimmen (Voedselbos te Glimmen) en Eext (de Hommelgaard) is er een derde voedselbos in het Drentsche Aa-gebied bijgekomen. Het voedselbos de Munkakkers in Zeegse is een initiatief van bewoner Fleur van der Laan. Het beslaat zo'n 3,5 hectare en bestaat vooral uit bessenstruiken en enkele notenbomen.

Het voedselbos te Glimmen realiseerde in 2022 het eerste deel van een duurzaam gebouwd educatiecentrum: de productieruimte en de schuur. Daarna volgen nog keuken, groepsruimte, sanitair en droogzolder.

Vanwege de grote belangstelling voor voedselbossen is in 2022 het Drents Voedselbos Loket in het leven geroepen: een centrale plek waar iedereen met alle vragen over deze door mensen ontworpen bossen terecht kan. Het loket verzorgt lezingen, cursussen, advies en activiteiten en zowel particulieren als coöperaties en bedrijven kunnen er terecht met vragen over het ontwerpen en starten van een voedselbos, over het hoe en waarom van snoeien en over eventuele problemen. De Vereniging Drentse Voedselbossen kreeg een subsidie van 40.000 euro van de provincie Drenthe om het loket mogelijk te maken. Het initiatief past binnen de ambitie van de provincie om bomen en bossen te planten in het buitengebied en de biodiversiteit te vergroten.

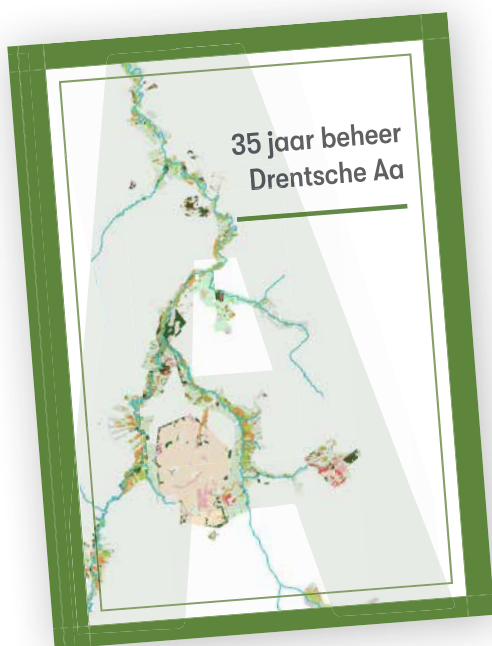
6. Natuur en landschap

Evaluatie 35 jaar beheer Drentsche Aa: succes met kanttekeningen

Delen van het Drentsche Aa-gebied hebben de status van natuurgebied; sommige worden al decennialang als zodanig beheerd. De provincie Drenthe vroeg vier ecologen die veel onderzoek in het gebied hebben verricht – met name aan de vegetatie – om de ontwikkeling van de natuur in afgelopen decennia te evalueren. Waar is winst geboekt en waar moeten beheer en inrichting worden aangepast? De vier – zelfstandig onderzoeker en adviseur Henk Everts, emeritus-hoogleraren aan de RUG Ab Grootjans en Jan Bakker en Staatsbosbeheer-ecoloog Piet Schipper – hebben hun bevindingen uitgewerkt in een rapport, dat de resultaten van 35 jaar natuurbeheer in het Drentsche Aa-gebied beschrijft en dat in 2022 verscheen. De uitkomsten zijn deels zeer bemoedigend: in een groot deel van het gebied is flinke vooruitgang geboekt. Maar er zijn ook delen waar de natuur ondanks gericht beheer niet is verbeterd of zelfs is verslechterd. En om het succes te consolideren moet er nog veel gebeuren.

In het overgrote deel van de middenloop is de vegetatie sterk vooruitgegaan. Soortenarme cultuurgraslanden hebben hier plaatsgemaakt voor waardevolle vegetatietypen als heischraal grasland en blauwgrasland. Dit succes is mede te danken aan 35 jaar verschrallend beheer van maaien en afvoeren. Maar de beslissende verbetering komt van de vernatting vanaf 1995, toen Staatsbosbeheer de sloten in de middenlopen heeft gedicht, op veel plekken heeft geplagd en is gaan maaien met rupsmaaiers, die op nattere bodems uit de voeten kunnen. Daardoor

is de beschikbaarheid van voedingsstoffen (stikstof, fosfaat) voor de planten verder verminderd.

Dat juist de middenloop de gunstigste ontwikkeling laat zien, komt doordat hier het natuurgebied het meest aaneengesloten is en daardoor het minst blootstaat aan invloeden van buitenaf. Heel anders is dat in de bovenlopen, waar kleine, smalle stukken natuurgebied ingeklemd liggen in landbouwgebied. Dat zorgt onder meer voor ontwatering en toestroming van landbouwwater vol meststoffen. Het slechtst is de benedenloop eraan toe. Hier zijn na 1982 veel waardevolle vegetaties verdwenen zoals dotterbloemhooiland. Ontwatering is hier het voornaamste probleem.

Het succes is dus niet volledig, en ook niet onbedreigd. In hun rapport beschrijven de vier auteurs de factoren die het vasthouden en uitbouwen van de positieve ontwikkeling in gevaar brengen. Een daarvan is de onverminderd hoge belasting met meststoffen vanaf de aangrenzende landbouwgebieden. Die komt deels via de lucht, maar ook via het water van sloten. Daardoor ontstaan langs de beek ruigtevegetaties die fungeren als onbedoeld helofytenfilter: ze zuiveren het water. Dat gaat echter ten koste van de natuurwaarde binnen het natuurgebied: de ruigteplanten verdringen het waardevolle dotterbloemhooiland.

De schrijvers doen aanbevelingen om op korte termijn lokale knelpunten te verhelpen, zoals diepe ontwatering en instroom van landbouwwater.

Het rapport kan worden gedownload van de website van het Nationaal Park Drentsche Aa. Hier zijn ook zeven 'storymaps' te vinden waarin voor deelgebieden in detail de kwaliteiten, de effecten van het beheer, de bedreigingen en de mogelijke oplossingen in beeld zijn gebracht. Aan de hand van foto's en kaarten gaat u mee op virtuele excursies door de betreffende gebieden. Zie www.drentscheaa.nl/drentsche-aa/natuur-landschap/35-jaar-beheer-drentsche-aa

Ecologische verbinding Drentsche Aa-Paterswoldsemeer

Vanaf 1 april is er gewerkt aan de aanleg van de ecologische verbingszone tussen de Drentsche Aa en het Paterswoldsemeer bij de Meerweg tussen Haren en Paterswolde (bij voormalig café Friescheveen). De verbingszone wordt aangelegd in opdracht van de provincie Groningen. Door de verbinding wordt schoon beekwater naar het meer aangevoerd. Er is een nieuwe slenk gegraven, een nieuw gemaal gebouwd en een nieuwe brug met een faunapassage aangebracht. Het gebied rond het Paterswoldsemeer vormt een belangrijke schakel tussen de grote natuurgebieden in centraal Groningen en de Kop van Drenthe. Door natuurgebieden met elkaar te verbinden kunnen diersoorten zoals otter, ringslang en vissen zich op een veilige manier tussen de gebieden verplaatsen.

Natuurgebied Diepstroeten aangekocht door Het Drentse Landschap en Hendrik Oosterveld

Stichting Het Drentse Landschap en oud-voorzitter van het Overlegorgaan Drentsche Aa Hendrik Oosterveld zijn gezamenlijk eigenaar geworden van een natuurgebied aan de rand van Assen. Zij namen het gebied over van zorginstelling Vanboeijen. Op 14 maart ondertekenden Het Drentse Landschap, Oosterveld en Vanboeijen een samenwerkingsovereenkomst. De bewoners en cliënten van Vanboeijen blijven in het natuurpark werkzaamheden uitvoeren.

Het gaat om circa 22 hectare grond ten westen en ten oosten van de nieuwbouwwijk Diepstroeten in Assen. Het bestaat uit een stukje beekdal met grasland en houtwallen (de eigenlijke Diepstroeten) ten oosten van de wijk, een aansluitend stuk bos van 9 hectare en een klein natuurgebied tussen de wijk en de spoorlijn. Het bos is vijftig jaar geleden aangeplant voor houtproductie, maar de afgelopen jaren mocht de natuur er helemaal haar gang gaan. Natuurlijke bosontwikkeling zal hier in het beheer voorop staan. Het deel tussen de spoorlijn en de wijk is aangelegd door Defensie; het graven van waterpartijen en opwerpen van heuvels diende als oefening voor de krijgsmacht. Dat leverde ook een nieuwe flora op: beschermde planten die in het nauw kwamen door de inrichting van een oefen-

terrein in het Lauwersmeergebied werden hierheen verhuisd. Daardoor groeien hier bijzondere soorten orchideeën en soorten als zonnedauw en ogentroost. Het Drentse Landschap gaat proberen deze flora te behouden.

Het Drentse Landschap mede-eigenaar van landgoed Westersche Veld van Rolde

De toekomst van het landgoed Westersche Veld van Rolde is veiliggesteld. Die toekomst kwam op het spel te staan toen veel aandeelhouders van het landgoed, een particuliere bv, hun aandelen op wilden zeggen. Andere betrokkenen vroegen Het Drentse Landschap grootaandeelhouder te worden. Op 14 juli werd de stichting officieel mede-eigenaar van de bv Landgoed 'Westersche Veld van Rolde', met ruim tachtig procent van de aandelen. Deelname met aandelen in een landgoed-bv is voor Het Drentse Landschap een nieuwe vorm van samenwerking met particulieren. De stap werd mede mogelijk gemaakt door bijdragen voor het Natuurfonds Drenthe.

Het Westersche Veld van Rolde is in 1930 opgericht door Steven en Dien Duintjer-Jordaan. Tot 1960 hebben zij percelen aangekocht en toegevoegd, waardoor het landgoed groeide tot ongeveer 200 hectare. Het landgoed, waarin landbouwgronden, heide, vennen en bossen elkaar afwisselen, heeft grote landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde; een deel is Natura 2000-gebied.

Herstelmaatregelen natuur door Staatsbosbeheer

In 2022 zijn in natuurgebieden van Staatsbosbeheer in het Nationaal Park de volgende herstelmaatregelen uitgevoerd:

Beheereenheid Hart van Drenthe

- Stroetma/Oosterma: herstel hydrologisch systeem, aanleg slenken, landschapsherstel (100 hectare)
- Herinrichting van de Holmers (onder andere sloten dempen)
- oostflank Elperstroom / Boswachterij Schoonloo: hydrologisch herstel (onder andere sloten dempen en laagtes herstellen); bos De Zwatte omvormen naar inheems bos
- Hingstveen / Boswachterij Hooghalen: hydrologisch herstel (onder andere sloten dempen) ten behoeve van heide. Boswachterij Hooghalen - Herinrichting loofbos ten zuidwesten Amerdiep (o.a. vernatting).

Hydrologische herstelmaatregelen Staatsbosbeheer

Beheereenheid Drentsche Aa

- Ballooërveld: op een aantal locaties is bosopslag teruggedrongen om heidevegetaties weer kansen te geven. Na het verwijderen van het bosopslag zijn de stobben geklepeld met een bosklepel, vervolgens wordt nog de strooisellaag verwijderd.
- Extra maaien en afvoeren van 20 ha
- 3,2 km dempen van sloten

Inzet drukbegrazing door schaapskudde Het Stroomdal

De schaapskudde Het Stroomdal, die haar thuisbasis heeft in De Strubben-Kniphorstbosch maar in terreinen van Staatsbosbeheer in de wijdere omgeving wordt ingezet, heeft net als in 2021 op diverse kleinere heideveldjes drukbegrazing uitgevoerd om overwoekering van de heide door onder andere berk en braam als gevolg van stikstofdepositie terug te dringen. Drukbegrazing houdt in dat (een deel van) de kudde enige tijd op een beperkte oppervlakte binnen een raster wordt gezet, zodat de vegetatie hier intensief wordt begraasd. Dit wordt meerdere keren herhaald. Met goede resultaten: de opslag is op meerdere plekken bijna verdwenen.

Poelen en vennen opgeschoond

Het wemelt in Nationaal Park Drentsche Aa van de poeltjes en vennetjes. De meeste zijn van natuurlijke oorsprong, zoals de pingo's (zie www.drenthemagazine.nl/2784-2). Maar er zijn ook poelen gegraven, bijvoorbeeld als drinkplaats voor vee. Momenteel worden poelen en vennen in het Nationaal Park opgeschoond door vrijwilligers en aannemers. In de Zeegser Duinen heeft de Werkgroep Siepelveen een mooi ven opgeschoond en ontdaan van boom- en struikopslag zodat er meer licht in het ven kan komen, wat beter is voor het leven in het water. Komende maanden worden diverse poelen machinaal opgeschoond door een aannemer. De opslag wordt verwijderd en met de kraanbak wordt tweederde van de bagger eruit gehaald. Zo wordt de verlanding van de poel tegengegaan en kunnen kikkers en padden er in het voorjaar weer hun eitjes in afzetten.

Gronddepot De Heest afgevoerd

Afgelopen voorjaar is het laatste restje (zo'n 3.500 kubieke meter) van het gronddepot in de Heest afgegraven en afgevoerd door de firma Netjes uit Kampen in opdracht van Staatsbosbeheer.

Natuurgras als stro in stal

Negenhonderd grote hooibalen (tussen de 250 en 300 kilo per stuk) uit gemaaid grasland van Staatsbosbeheer in Geelbroek vonden hun weg naar een biologisch landbouwbedrijf in de buurt. Voor Staatsbosbeheer heeft dit het voordeel dat het gras niet gecomposteerd of afgevoerd hoeft te worden. Het voordeel voor de boer is dat hij het relatief dichtbij kan halen in plaats van het te importeren uit het buitenland.

Bescherm de wilde narcis

Landschapsbeheer Drenthe en de provincie Drenthe werken sinds 2019 gezamenlijk aan de bescherming van de wilde narcis vanuit het project Drentse paosbloem. De wilde narcis, ook wel Drentse paosbloem genoemd, is een inheemse bollen-

soort, die oorspronkelijk in Drentse beekdalen te vinden was. Vanuit de natuurlijke groeiplaatsen werd de soort geïntroduceerd op Drentse boerenerven. In de loop van de tijd is de soort echter zeldzaam geworden. Om deze karakteristieke bloem in het Drentse landschap te behouden is actie vereist. De bewustwordingscampagne richtte zich in 2022 op de Drentsche Aa. Op 4 maart was er een voorlichtingsbijeenkomst in de Herberg van Loon, gevolgd door een korte excursie.

Groenknolorchis opnieuw present

In 2021 werd in een beekdalgrasland in het Drentsche Aa-gebied één exemplaar gevonden van de zeldzame groenknolorchis. Het was de eerste waarneming ooit in Drenthe. Afgelopen jaar troffen vrijwilligers van Staatsbosbeheer er drie exemplaren. De orchideeën staan in een zich ontwikkelend natuurgebied waar landbouwgrond zo'n vijftien jaar geleden is omgezet in natuur en vernat. De soort reageert op relatief kalkrijk (grond)water.

Bever als bedreiging van het spoor

ProRail is in het voorjaar van 2022 begonnen aan een proef met maatregelen om de bever te ontmoedigen die met enige regelmaat holen en gaten groef onder het spoor nabij Taarlo. In de voorafgaande maanden moest het treinverkeer tussen Groningen en Assen een aantal keren stil worden gelegd. Door de graverij ontstaan gaten die ertoe kunnen leiden dat het spoor verzakt. Om te voorkomen dat de bever in de spoordijk blijft graven, is een sleuf gemaakt die is volgestort met grind. Een ecooloog houdt de situatie bij Taarlo in de gaten en brengt op welke plekken de bever met zijn gegrave een risico vormt. Het probleem is hierdoor (vooralsnog) opgelost.

In het Gastersche Diep kan de bever daarentegen zijn gang gaan.

Beverdam Gastersche Diep - oktober 2022 (c) Nationaal Park Drentsche Aa

7. Recreatie

Wandelroutes met dorpsverhalen

De vier nieuwe dorpswandelingen in respectievelijk Eext, Gasselte, Grolloo en Schipborg zijn in 2022 in gebruik genomen. De wandelroutes werden gemaakt door allerlei werkgroepen en ondernemers uit de dorpen. Het zijn interactieve wandelingen met foto's, luisterverhalen en bijpassende opdrachten voor kinderen. In Eext ga je samen met Joop Stroop op zoek naar de ingrediënten om pannenkoeken te kunnen bakken voor een speciale gast. In Gasselte vraagt marktvrouw Wemeltje Kruit, die onderweg haar spullen is kwijtgeraakt, de kinderen om te helpen zoeken. In Grolloo zweef je mee met Misty het Witte Wief, die door een windvlaag op de heide is weggewaaid en de weg naar huis terug moet vinden. De route in Schipborg is gemaakt voor de echte wandelaar, fotograaf en natuurliefhebber.

Betrokken organisaties zijn Nationaal Park Drentsche Aa, Toeristisch Platform Aa en Hunze, Gemeente Aa en Hunze en Recreatieschap Drenthe. Met deze wandelingen willen zij bewoners en bezoekers ervan bewust maken waar ze zich bevinden: in Nationaal Park Drentsche Aa.

De wandelingen inclusief informatie over de startlocaties en bijbehorende opdrachten zijn te vinden op www.eindjeomindrenthe.nl. Ze worden ook geïntegreerd in het wandelknooppuntennetwerk van Aa en Hunze, dat in 2023 wordt opgeleverd.

Nieuwe Nationaal Park-water-fietsroute

Nationaal Park Drentsche Aa heeft een nieuwe water-fietsroute samengesteld. De route is 53 kilometer lang en te splitsen in drie delen van ongeveer 20 kilometer.

De route start aan de voet van de Kymmelsberg in Schipborg en voert via de beekdalen van de Drentsche Aa naar de stad Groningen en terug. Ze is te volgen op de smartphone of via een te printen fietskaart. Zie www.eindjeomindrenthe.nl/np-waterbeheer-drentsche-aa.html.

Tijdens de route wordt de fietser gewezen op diverse waterweetjes. Bijvoorbeeld over het belang van water voor het leven in en rond de beek, aanpassingen aan de beek, waterberging en de rol van het Drentsche Aa-water bij de drinkwatervoorziening van de stad Groningen.

Ook het Museum aan de A (voormalig Scheepvaartmuseum) in Groningen wordt aangedaan. De stad kent een lange traditie met de beek. Onder meer het Hoge en Lage der A en de A-kerk danken er hun naam aan. Water van de Drentsche Aa was honderden jaren lang de basis voor het Groninger Kluinbier. De brouwerijen stonden vooral aan het Hoge der Aa.

Hondsrugpad Wandelroute van het Jaar

Het Hondsrugpad heeft de titel 'Wandelroute van het Jaar 2022' van Fiets en Wandelbeurs Nederland in de wacht gesleept. Daarmee mag het pad zich een jaar lang de mooiste wandelroute van de Benelux noemen. Het Hondsrugpad (166 kilometer) is het Nederlandse deel van de Hünenweg die De Hondsrug UNESCO Global Geopark en UNESCO Global Geopark TERRA.Vita in Duitsland met elkaar verbindt. Deze route tussen Osnabrück en Groningen is in totaal 325 kilometer lang. De wandelroute bestaat uit twintig dagetappes, in lengte variërend van 13 tot 25 kilometer. Etappe nummer 17 loopt van Gieten naar Zuidlaren door het Nationaal Park Drentsche Aa.

Hondsrugtrail Drenthe voor ruiters en menners vernieuwd

Op 11 maart is in boswachterij Odoorn de vernieuwde Hondsrugtrail gepresenteerd in aanwezigheid van de Drentse gedeputeerde Henk Brink, wethouders van de Hondsruggemeenten en vertegenwoordigers van de vele andere betrokken

partijen. De trail is een digitaal knooppuntennetwerk voor ruiters en menbers, over de Hondsrug van Drentsche Aa tot aan Bargerveen.

Recreatieschap Drenthe heeft het paardenknooppuntennetwerk jaren terug laten uitzetten in afstemming met de natuurorganisaties. Onlangs is het netwerk weer helemaal up-to-date gemaakt. Ook is samen met de Stichting Paardenroutes Drenthe en de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportbond (KNHS) nieuw informatiemateriaal ontwikkeld. Het gaat hierbij om een mix van online informatie, fysieke panelen voor op trailerparkeerplaatsen en brochures. De brochures worden verspreid onder maneges en recreatieondernemers in het gebied.

De Hondsrugtrail is mede mogelijk gemaakt door bijdragen en/of medewerking van Provincie Drenthe, Staatsbosbeheer, Het Drents Landschap, Nationaal Park Drentsche Aa, gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden, Waterschap Hunze en Aa's, Stichting Paardenroutes Drenthe, KNHS/KNHS Drenthe en De Hondsrug UNESCO Global Geopark.

Honden in de natuur: beleid aangescherpt

In enkele delen van het Drentsche Aa-gebied mogen geen honden komen, bijvoorbeeld omdat er grazers lopen. Sinds het voorjaar van 2022 geldt dit ook binnen de afrastering van De Strubben-Kniphorstbosch. Hiertoe heeft Staatsbosbeheer besloten na een groot aantal incidenten met honden en schapen. Hondenbezitters kunnen uitwijken naar de hondenlosloopzone pal naast het gebied. De wandelroute voor mensen met een hond is omgelegd langs de buitenkant van het raster richting de Borgweg, zodat men niet over de weg hoeft te lopen. De route is met bordjes aangegeven.

De laatste jaren zijn de problemen veroorzaakt door loslopende honden sterk toegenomen. Daarom heeft Staatsbosbeheer het toezicht versterkt en worden overtreders sneller beboet.

In het algemeen zijn honden in de natuur- en recreatiegebieden in Nationaal Park Drentsche Aa welkom, maar wel aan de lijn. Dat was al zo en dat blijft zo. Het aanlijngedod is bittere noodzaak om verstoring en schade aan de natuur te voorkomen en overlast voor andere bezoekers te vermijden. Verspreid over het gebied zijn er 'hondenlosloopgebieden' waar honden wel los mogen lopen. Ook in de losloopgebieden blijft het van belang dat de honden onder appèl staan. Men is te gast in een natuurgebied en dient rekening te houden met de dieren die daar leven.

Wandelknooppunten netwerk vordert

Het Recreatieschap Drenthe heeft in 2022 hard gewerkt aan de totstandkoming van het wandelknooppuntennetwerk in de gemeente Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo. Verenigingen van Dorpsbelangen zijn benaderd voor een inventarisatie van dorpsommetjes en lokale routes. Het Recreatieschap maakt bij de aanleg van de wandelknooppuntennetwerken in de provincie zo veel mogelijk gebruik van bestaande paden en routes. Het is de bedoeling dat het wandelnetwerk in de gemeente eind 2023 volledig gereed is en aansluit op de bestaande netwerken in aangrenzende gemeenten.

Betaald parkeren Gasselternveld

Van 1 april tot 1 oktober moesten bezoekers dit jaar voor het eerst een kaartje kopen om bij de zwemplassen van het Gasselternveld te mogen parkeren. Kosten: 2 euro per uur of 6 euro per dag. Zo hoopten Staatsbosbeheer, de provincie Drenthe en de gemeente Aa en Hunze de verkeerschaos van voorgaande zomers te bestrijden. Het wierp zijn vruchten af: excessen zoals eerder bleven uit. Er stonden geen files op de N34, mensen parkeerden nauwelijks nog hun auto in de berm en hulpdiensten konden er prima langs. Wel waren er de nodige kinderziektes en storingen bij het betalen bij de parkeerautomaten, die tot irritaties en klachten leidden. Voor Staatsbosbeheer was het een leerproces; parkeerbeheer behoort niet tot de core business van de organisatie. Tijdens het seizoen huurde

Staatsbosbeheer toezichhouders, EHBO-hulpverleners, verkeersregelaars en een extra toiletvoorziening in.

Zeer tevreden is Staatsbosbeheer over de tijdelijke kiosk, die in juli en augustus een plekje had op het strand. Uitbater Siska Kanninga uit Gasselte mocht er eten en drinken verkopen en een terras inrichten. In ruil daarvoor werd zij verantwoordelijk voor het schoonhouden van de omgeving. Met het organiseren van plog-acties, een combinatie van vuil opruimen en joggen, mobiliseerde ze vrijwilligers om de natuur schoon te maken. Het strand was daardoor een stuk schoner dan vorig jaar. De uitbaatster bood ook een extra paar ogen in het veld en lette op of mensen bijvoorbeeld echt voor zonsondergang naar huis gingen.

Staatsbosbeheer, de gemeente Aa en Hunze en andere betrokkenen hebben de situatie bij het Gasselterveld geëvalueerd en willen gezamenlijk doorgaan met de kiosk. Hiervoor wordt een openbare uitvraag gedaan en wordt gewerkt aan de benodigde vergunningen.

Project Duurzaam Toerisme

Het project Duurzaam Toerisme is een van de vier deelprojecten van het project Kwaliteitsimpuls Nationaal Park Drentsche Aa; zie tekstkader op pagina X (hoofdstuk 4). Het project heeft als doel een aanpak voor duurzaam toerisme uit te werken en concreet te maken voor verschillende thema's:

organisatie & verbinding en zichtbaarheid van het Nationaal Park;

beleving en ervaring van het Nationaal Park (toegangspoorten, infrastructuur en parkbeleving);

gastheerschap (hoe meer ondernemers te bereiken om het verhaal uit te dragen);

samenwerking agrarische sector, voor meer agrarische beleving in het Nationaal Park.

Het wordt uitgevoerd door de Stichting Cultuurtoerisme Drenthe, waarbij Recreatieschap Drenthe stuurt op de inhoud, begeleid door een werkgroep met vertegenwoordigers van UNESCO Global Geopark De Hondsrug, IVN/Nationaal Park, ondernemers, Staatsbosbeheer, gemeenten Aa en Hunze, Tynaarlo en Assen, Marketing Drenthe en Hondsrug Drenthe.

Het afgelopen jaar is in sessies met stakeholders stilgestaan bij de interesses en beleving van de gewenste doelgroepen van het gebied en hoe daar zo goed mogelijk op in te spelen met het recreatief aanbod en de marketingcommunicatie, rekening houdend met de bijzondere waarden en de leefbaarheid van het gebied. Momenteel worden de kansen verkend om de agrarische beleving in het Nationaal Park te vergroten. De uitkomsten van de sessies worden verwerkt in plannen van aanpak voor de verschillende thema's. Deze worden in de loop van 2023 aangeboden aan het Overlegorgaan van het Nationaal Park.

Vervanging Belvédère Westerlanden

De Belvédère (bijzonder uitzichtpunt) Westerlanden tussen Gasteren en Anderen is in 2022 weggehaald vanwege houtrot. In de winter van 2022-2023 is/wordt hij herbouwd.

8. Wonen en leefbaarheid

Project Biodiversiteit en Participatie

“Vijftig dorpsbewoners luisteren in een lokale boerenschuur aandachtig naar een lezing over de ontstaansgeschiedenis van het landschap in en rondom Loon (oktober 2022)”

Het project Biodiversiteit en Participatie is een van de vier deelprojecten van het project Kwaliteitsimpuls Nationaal Park Drentsche Aa; zie tekstkader op pagina X (hoofdstuk 4). Het doel is inwoners te betrekken bij het beheer van natuur en landschap in hun eigen woonomgeving. Bewoners krijgen inzicht in het ontstaan van het landschap waarin ze wonen en worden zich bewust van specifieke landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische kwaliteiten van hun woonomgeving. Ze worden uitgedaagd om mee te denken en zelf bij te dragen. De wensen en ideeën van bewoners worden gebundeld in dorpsvisies met bijbehorende concrete plannen, die dan in de jaren na 2023 kunnen worden uitgevoerd. Landschapsbeheer voert het project uit in nauwe samenwerking met de BOKD (Brede Overleggroep Kleine Dorpen Drenthe). Projectleider is Stefan Pronk van Landschapsbeheer Drenthe.

Aan het project namen tot en met 2022 jaar inwoners deel van drie dorpen: Elp, Loon en Midlarren. In Elp wil een grote groep inwoners aan de slag met een bredere dorpsvisie. De uitkomsten van het project Biodiversiteit kunnen daarvoor waardevol zijn. De groep die aan het project gaat meedoen is gevormd, zodat we aan bredere bekendheid en betrokkenheid in het dorp kunnen werken. Verder is

in 2022 een landschapsbelevingsonderzoek uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en een landschapsbiografie geschreven door studenten van Van Hall Larenstein.

In Loon heeft de projectgroep in de zomer een aantal dorpsbijeenkomsten georganiseerd; een daarvan was een dorpswandeling waarin bewoners het dorp volgens de methode 'landschap in zicht' waardeerden. De uitkomsten worden gebruikt voor kennissessies en het opstellen van een ambitiedocument.

Midlaren ging als eerste van start en had een aantal dorpsmomenten, waaronder een fietstocht. Op dit moment wordt het ambitiedocument opgesteld. De projectgroep heeft een lijst met zeven speerpunten geformuleerd, waaronder het terugbrengen van de roggelelie en het aanbrengen van bij het landschap passende akkerranden. Hierover lopen verkennende gesprekken met grondeigenaren en de gemeente. Ook in Midlaren is afgelopen jaar een landschapsbelevingsonderzoek uitgevoerd door de RUG en een landschapsbiografie geschreven door studenten van Van Hall Larenstein.

Met Drouwen-Bronneger-Bronnegerveen en Gasteren zijn verkennende gesprekken gevoerd over deelname in 2023.

Project Groene Dorpen 'De Broekstreek' wint Kern met Pit-trofee

Vrijwilligers van het project Groene Dorpen 'De Broekstreek' namen op 22 januari de provinciale Kern met Pit-trofee in ontvangst. In het project Groene Dorpen trekken zo'n dertig huishoudens uit de dorpen Amen, Ekehaar, Eleveld, Eldersloo, Geelbroek en Nijlande met elkaar op om zowel eigen als openbare terreinen te vergroenen. De nadruk ligt op het versterken en behouden van het groene karakter van de streek. Om dat te bereiken worden bomen, hagen en singels geplant en aangelegd zoals die van oudsher in het gebied voorkomen, met streekeigen plantmateriaal en passend bij het cultuurhistorische karakter van de streek. De vrijwilligers krijgen ook cursussen om te leren hoe ze met de bodem moeten omgaan en

hoe ze moeten snoeien.

Aan de provinciale overwinning hangt een geldbedrag van 1500 euro van de KNHM Foundation, die burgerinitiatieven helpt en van advies voorziet. Al eerder ontving Groene Dorpen 1.000 euro voor het behalen van het door henzelf gestelde doel. In juni stonden ze in de landelijke finale voor de Gouden Pit.

Markestenen terug in het landschap

Begin juli keerde op de grens van de boermarken Annen en Zuidlaren een originele markesteen terug op z'n oorspronkelijke plek. De steen was uit het landschap verdwenen maar wel bewaard gebleven. Samen met de initiatiefnemer, de Historische Vereniging Annen, onthulden de burgemeesters van de gemeenten Tynaarlo en Aa en Hunze de steen. De vroegere markegrens is hier ook de grens tussen de beide gemeenten van nu.

De plaatsing liep vooruit op een ontwikkeling die inmiddels voor heel Drenthe is ingezet. Egbert Meijers, schrijver van het boek *Flint*, zwerver uit de oertijd, en streekhistoricus Michiel Gerding namen samen met de stichting Agrarisch Erfgoed het initiatief voor de oprichting van de Commissie Markestenen Drenthe. Het doel is zo veel mogelijk markestenen weer op hun oorspronkelijke plek te leggen. Marken (of boermarken) zijn te omschrijven als de dorpsgebieden van vroeger, voorlopers van de gemeenten. De grenzen tussen marken werden, op plekken waar een duidelijk in het landschap herkenbare markering ontbrak, aangegeven met zwerfkeien: de markestenen.

Op 28 oktober organiseerde de commissie een symposium in Gees. Kort daarna, op 15 november, werd een informatiebord naast een – altijd al aanwezige – markesteen aan de Hoofdlaan in Assen onthuld door commissaris van de Koning Jetta Klijnsma en scheidend secretaris/penningmeester Jan van der Struik van de Vereniging Drentse Boermarken. De forse zwerfkei markeert de historische grens tussen Assen en Witten, op een steenworp afstand van het huidige provinciehuis.

9. Klimaat en energie

Project Energietransitie en Participatie

De werkgroep Gasteren Goed voor Elkaar is in de zomer van 2022 gestart naar aanleiding van een presentatie van het onderzoeksrapport

Het project Energietransitie en Participatie is een van de vier deelprojecten van het project Kwaliteitsimpuls Nationaal Park Drentsche Aa; zie tekstkader op pagina X (hoofdstuk 4). Het project wordt getrokken door de Natuur- en Milieufederatie Drenthe samen met de Brede Overleggroep Kleine Dorpen. Projectleider is Remco Mur van de Natuur- en Milieufederatie Drenthe. In dit deelproject staan de inwoners centraal: hoe kijken zij naar hun leefomgeving en welke energiemaatregelen vinden zij daar bij passen?

Om deze vraag te beantwoorden heeft het Kenniscentrum NoorderRuimte van de Hanzehogeschool een onderzoek uitgevoerd. Als eerste stap is een online sessie georganiseerd waarbij inwoners met elkaar in gesprek gingen over de waarden die zij hechten aan het Drentsche Aa-gebied. De uitkomsten van deze avond zijn gebruikt om een enquête op te stellen voor alle inwoners. De vragenlijst is in januari 2022 breed uitgezet en leverde meer dan 150 reacties op. Ten slotte was er een ronde 'gesprekstafels' om de resultaten samen met inwoners om te zetten in concrete handvatten voor energie-initiatieven.

De conclusie van het onderzoek: inwoners van het Drentsche Aa gebied willen klimaatactie. Maar zij zijn ook trots op hun woonomgeving en willen de natuur-erfgoedschatten in het gebied behouden. Omdat de energietransitie invloed kan hebben deze waarden, willen ze zorgvuldig te werk gaan: energiemaatregelen passend in het gebied en liever niet in het zicht. En inwoners willen hierbij het initiatief in eigen hand houden.

Het onderzoeksrapport is inmiddels beschikbaar en wordt nu vertaald in een

publieksvriendelijk rapport 'Inwonersvisies op de energietransitie in het Nationaal Park Drentsche Aa'. Lokale groepen kunnen dit document gebruiken als inspiratiebron voor hun dorpsplannen en energieprojecten en het geeft overheden een handvat voor het verder ontwikkelen en uitvoeren van hun beleid.

Dorpsenergievisies en plannen

Een belangrijk onderdeel van het project is hulp bij het maken van dorpsenergieplannen. Om de dorpsenergieplannen richting te geven gebruiken we het werkboek WIJ DOEN HET! Het werkboek helpt om antwoorden te formuleren op vragen als: wat vinden wij belangrijk, hoe willen we met elkaar en met ons dorp en onze omgeving omgaan? Het Kenniscentrum NoorderRuimte (Hanzehogeschool Groningen), Het Oversticht, Dijkoraad, BuildinG en ZuinigWonen ontwikkelden het werkboek met gelden van RVO, de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld.

Om voortgang te volgen gebruiken we de 'dorpsmonitor'. Hierin komt per dorp alle informatie samen: de ambitie van de inwoners, hun visie op de energietransitie, de manier waarop zij georganiseerd zijn, de geplande en uitgevoerde activiteiten.

Deelnemende dorpen

Het project is actief in zeven dorpen: Eext, Gasteren, Glimmen, Hooghalen, Midlaren, Noordlaren en Rolde. Gesprekken zijn gaande met een achtste dorp. Inwoners willen graag snel aan de slag en zijn op zoek naar laagdrempelige activiteiten. Vaak zijn deze activiteiten gericht op energiebesparing, maar er zijn ook ambities om collectief energie op te wekken. Een aantal voorbeelden:

De werkgroep Gasteren Goed voor Elkaar is in de zomer van 2022 gestart. Er zijn inmiddels twee energiecoaches opgeleid en vijf mensen in opleiding voor warmtescanners. De werkgroep heeft een klusteam om kleine maatregelen meteen uit te voeren.

Dorpscoöperatie Noordlaren hield een winteractie waarbij bij deelnemende inwoners met een warmte-(infrarood-)camera warmtelekken werden opgespoord. De kieren werden direct gedicht. Dit levert een onmiddellijke energiebesparing op. In andere dorpen worden mogelijkheden onderzocht om collectief energie op te wekken. Zo werkt Energiecoöperatie Ossenstroom in Eext aan de energietransitie met oog voor het behoud van karakteristieke elementen en sociale cohesie. Het accent ligt eerst op het realiseren van duurzame opwekking. Er is al een dak gevonden waar asbest plaatsmaakt voor een partij zonnepanelen waarvan de stroom collectief afgenomen kan worden.

Om de dorpsprocessen te ondersteunen worden kennissessies georganiseerd waarin dorpen ervaringen uitwisselen en experts nieuwe kennis en informatie aandragen. Zo is er in juni 2022 een kennissessie over de verduurzaming van erfgoed georganiseerd.

Quercus Boomexperts compenseert CO₂-uitstoot met bosaanplant

Quercus Boomexperts in Eelde vierde zijn 35-jarig bestaan met de start van de aanplant van een 'compensatiebos' in Nationaal Park Drentsche Aa bij Anderen, het 'Quercusbos', in samenwerking met de provincie Drenthe. Duurzaamheid en het zoveel mogelijk voorkomen van CO₂-uitstoot zijn essentiële onderdelen van de bedrijfsvoering van Quercus Boomexperts. Waar uitstoot niet voorkomen of verder verminderd kan worden, kiest het bedrijf voor compensatie. In dat kader past de aanleg van het 'biodiverse' bos op 3 hectare voormalige landbouwgrond.

110. Educatie en communicatie

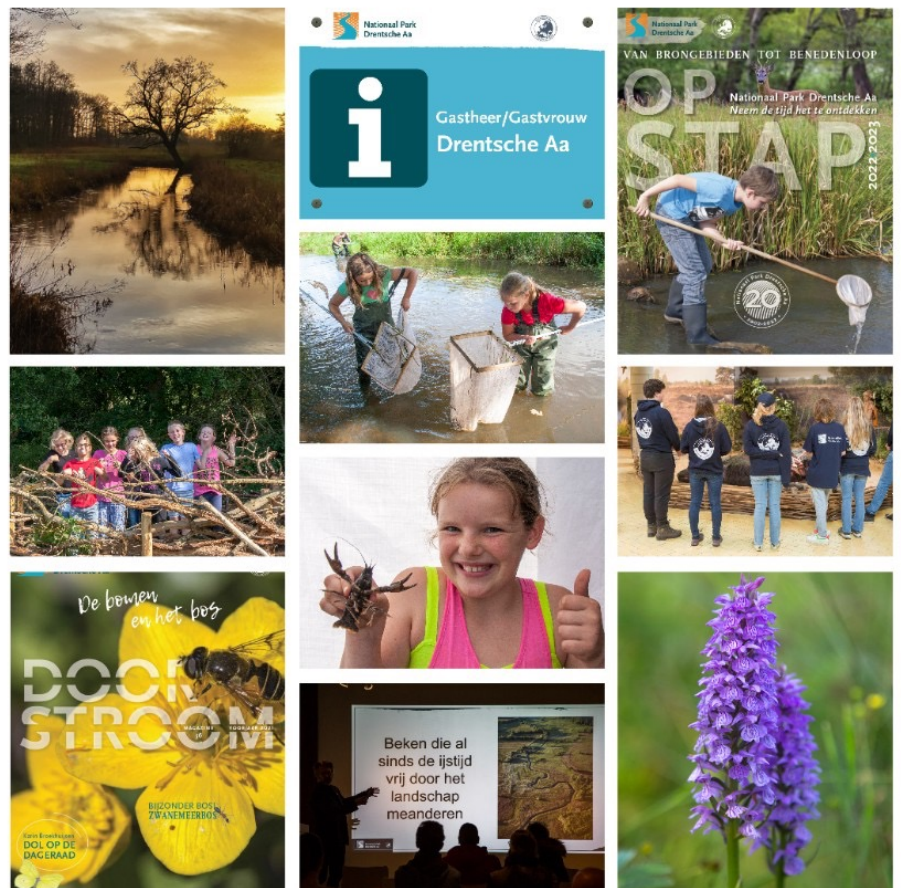
IVN draagt bij aan duurzame Nationale Parken

IVN draagt bij aan duurzame Nationale Parken

IVN heeft van het ministerie van LNV de taak gekregen om de voorlichting en educatie in de nationale parken, een van de vier kerntaken, inhoudelijk te ondersteunen en te coördineren. IVN levert daartoe binnen elk park een coördinator Communicatie & Educatie (C&E). In een aantal parken heeft de coördinator ondersteuning van een medewerker C&E voor de uitvoering van educatieve taken. De coördinator C&E werkt nauw samen met de secretaris en de voorzitter van elk nationaal park. Het IVN is verantwoordelijk voor:

- het opstellen van een jaarplan C&E;
- de coördinatie en advisering van de uitvoerders van het C&E-aanbod;
- de ondersteuning van de uitvoering en ontwikkeling van het C&E-aanbod;
- het adviseren over de kwaliteit van het C&E-aanbod.

In dit hoofdstuk worden de producten, activiteiten en prestaties beschreven die de C&E-medewerkers André Brasse en Timanca Manak (werkzaam bij IVN Drenthe) in 2022 voor het hele Nationaal Park Drentsche Aa 'van brongebieden tot benedenloop' hebben geleverd in opdracht van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa.

Drentsche Aa onderwijsprojecten – primair en voortgezet onderwijs

Nationale Parken zijn belangrijke gebieden met hoogwaardige natuur en een rijke cultuurhistorie. Niets voor niets zijn natuurbehoud en behoud van biodiversiteit belangrijke thema's. Het is essentieel dat mensen zich bewust zijn van de waarde van deze parken, het landschap, de rijke natuur en cultuurhistorie.

Onderwijsprogramma's zijn een belangrijk middel om dit bewustzijn te vergroten en mensen te betrekken bij het behoud van het nationaal park. Daarom hecht Nationaal Park Drentsche Aa grote waarde aan het ontwikkelen van goede onderwijsprogramma's voor zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs. Deze programma's moeten gericht zijn op het vergroten van de kennis van de leerlingen over landschap, cultuurhistorie en het belang van natuur en natuurbehoud. Daarnaast zorgen de programma's ook voor beleving van de natuur. Leerlingen leren zo op een interactieve manier over de natuur. Door kinderen op jonge leeftijd bewust te maken van het belang van natuurbehoud, worden ze op latere leeftijd ook meer betrokken bij dit onderwerp. Onderwijsprogramma's kunnen daarom een belangrijke rol spelen bij het creëren van een toekomstige generatie die zich inzet voor natuurbehoud en duurzaamheid in het Drentsche Aa-gebied.

Natuurspeurderstocht Drentsche Aa

Het basisonderwijsproject 'Drentsche Aa Natuurspeurderstocht' is een educatief programma dat gericht is op het verkennen van de natuurlijke omgeving van de Drentsche Aa en het bevorderen van bewustzijn over het belang van natuurbehoud. Het project wordt elk jaar bij Oudemolen uitgezet en biedt kinderen de mogelijkheid om onder begeleiding van Nationaal Park-gidsen, IVN-medewerkers en vrijwilligers van Staatsbosbeheer een ontdekkingsreis door de natuur te maken. Na afloop krijgen ze het natuurspeurdersdiploma uitgereikt (foto). Helaas is de Natuurspeurderstocht in het voorjaar van 2022 niet doorgegaan vanwege de vrees voor corona bij het onderwijs.

Drentsche Aa landbouwproject

NP Drentsche Aa heeft in 2022 een nieuw digitaal onderwijsprogramma voor het basisonderwijs ontwikkeld om kinderen meer te leren over landbouw. Het feit dat het oude programma al verouderd was voordat het in gebruik werd genomen, onderstreept het belang van het bijhouden van de ontwikkelingen in deze sector. Na de pilot (foto) met twee schoolklassen, een uit Ekehaar en een uit Anloo, vanuit de studio van de IVN Veldhoeve in Orvelte, kwamen er kritische opmerkingen vanuit de landbouwsector. Afgesproken is dat we verder samenwerken om het programma te verbeteren. Het is belangrijk om de feedback serieus te nemen en te zorgen voor een goede samenwerking tussen het nationaal park en de landbouwsector.

Afgesproken is dat het initiatief bij de landbouwsector ligt om bij te dragen aan de definitieve versie van het programma. We vinden het belangrijk dat het onderwijsprogramma aansluit bij de praktijk en dat kinderen een goed begrip hebben van zowel historische als moderne (natuurinclusieve) landbouwmethoden. Door kinderen op jonge leeftijd bewust te maken van deze sector, kunnen ze op latere leeftijd betere beslissingen nemen over bijvoorbeeld voeding en duurzaamheid.

Reuzenspeurtocht Kniphorstbosch

De Nationaal Park Drentsche Aa gidsen hebben enkele klassen van de Petersenschool, een basisschool in Haren, ondersteund bij de uitvoering van de Nationaal Park Reuzenspeurtocht in klassenverband. Het was een try-out van een scholenactiviteit op verzoek. Zo'n zeventig leerlingen hebben aan deze tocht meegedaan. Zie www.drentscheaa.nl/zien/wandelen voor meer informatie over deze tocht.

Jongeren Adviesbureau (JAB)

Het IVN Jongeren Adviesbureau is een onderwijsprogramma voor het voortgezet onderwijs. Nationaal Park Drentsche Aa werkt samen met scholen uit de omgeving. We zetten het Drentsche Aa programma op dat jongeren helpt om zich bewust te worden van het belang van de Drentsche Aa natuur en landschap en hoe ze kunnen bijdragen aan het behoud ervan.

Het programma omvat verschillende activiteiten, zoals lessen, excursies door het Drentsche Aa-gebied en praktische opdrachten waarbij jongeren betrokken worden bij het landschap. Het doel van het programma is om jongeren te laten zien hoe belangrijk het landschap van de Drentsche Aa is voor onze samenleving, en hen te inspireren om actief deel te nemen aan het behoud ervan.

Het Jongeren Adviesbureau werkt nauw samen met de scholen om ervoor te zorgen dat het programma aansluit op de behoeften van de jongeren en dat het

effectief wordt geïmplementeerd. Door deze samenwerking wordt het programma een integraal onderdeel van het programma van het voortgezet onderwijs en kunnen jongeren de kennis en vaardigheden ontwikkelen die ze nodig hebben om bij te dragen aan een duurzame toekomst. Het project is in 2022 uitgevoerd met 400 leerlingen van Vincent van Gogh uit Assen. Onder leiding van NP-gidsen maakten ze onder andere een fietstocht door het Drentsche Aa-gebied.

Nationaal Park Drentsche Aa Levend bezoekersnetwerk inclusief gastheren en -vrouwen, NP-gidsen, NP-vrijwilligers en Junior Rangers

Het Levend bezoekersnetwerk en de bijbehorende informatievoorziening spelen een belangrijke rol in het creëren van bewustwording en begrip voor het Nationaal Park Drentsche Aa en de bijbehorende rijke natuur en cultuurhistorie. Door de combinatie van verschillende onderdelen zoals de Toegangspoorten, Knooppunten en informatiepunten, kunnen bezoekers op diverse manieren geïnformeerd worden en op ontdekkingstocht gaan door het gebied.

De gastheren en -vrouwen en de 25 NP-gidsen spelen hierbij een belangrijke rol, omdat zij als lokale experts bijdragen aan een persoonlijke en authentieke beleving van het gebied. Door hun kennis en enthousiasme kunnen zij bezoekers inspireren en informeren over de bijzondere kenmerken en activiteiten in het gebied. Dit zorgt niet alleen voor een positieve beleving van het gebied, maar ook voor een beter begrip van de waarde en kwetsbaarheid van de natuur en de cultuurhistorie. Nationaal Park Drentsche Aa heeft inmiddels meer dan 200 ondernemers opgeleid tot NP Gastheer en -vrouw. Het grootste deel van hen werkt op 93 bedrijven binnen het gebied.

Daarnaast is het belangrijk dat bezoekers op een gastvrije manier worden ontvangen en geholpen. Door de opleiding voor het Drentsche Aa gastheerschap zijn de gastheren en vrouwen getraind in het bieden van een warm welkom en het verstrekken van relevante informatie aan de bezoekers. Hierdoor wordt het bezoek aan het Nationaal Park Drentsche Aa niet alleen informatief, maar ook aangenaam en gastvrij.

Kortom, gastheren en vrouwen en Nationaal Park-gidsen zijn een essentieel onderdeel van het informatienetwerk van het Nationaal Park Drentsche Aa. Zij dragen bij aan een positieve beleving van het gebied en stimuleren bewustwording en begrip voor de natuur en cultuurhistorie van het gebied.

Het onderhoud van het informatienetwerk en het opleiden van nieuwe gastheren en vrouwen zijn belangrijk voor het effectief communiceren van informatie over het Drentsche Aa-gebied. Het zorgt ervoor dat bezoekers goed geïnformeerd zijn en daardoor het park beter kunnen waarderen, beleven en begrijpen.

Naast het toevoegen van nieuwe gastheren en vrouwen en gidsen is het van belang om de bestaande gastheren/-vrouwen en gidsen regelmatig bij te scholen en te trainen, zodat zij op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkelingen in het gebied en hun kennis kunnen blijven delen met bezoekers. Het is tevens belangrijk om ervoor te zorgen dat de informatie die wordt gedeeld door het netwerk accuraat en betrouwbaar is. Daarom is het van belang dat de informatiebronnen waarop het netwerk is gebaseerd, regelmatig worden gecontroleerd en bijgewerkt.

Een goed onderhouden en goed opgeleid informatienetwerk kan bijdragen aan het behoud van het Nationaal Park Drentsche Aa op de lange termijn, omdat het bewustzijn en begrip van het gebied bij bezoekers kan vergroten. Dit kan ertoe leiden dat zij zich meer betrokken voelen bij het behoud van het gebied en dit ook aan anderen willen overbrengen.

De coördinatie, scholing en kwaliteitsbewaking van het Drentsche Aa Levend bezoekersnetwerk wordt verzorgd door de NP C&E-medewerkers.

Activiteiten:

- Laatste gastheerschap cursusdag gegeven in maart
- Afstudeerfietstocht in mei met certificaatuitreiking (foto)
- Nieuwe kledinglijn Nationaal Park voor gidsen besteld en uitgereikt
- Ondernemersdag voor gastheren en vrouwen, 34 deelnemers (foto)

- Scholingsavonden voor NP Gidsen
 - Voorjaarsprogramma afgelast in verband met corona
 - Oktober, in samenwerking met Staatsbosbeheer
 - Excursieplanavond in samenwerking met NP partners (oktober)
 - November, in samenwerking met Prolander
- Begeleiding onderwijsprogramma's
- Gidsendag Marker Wadden (foto)

Excursieprogramma en activiteiten

De 26 NP-gidsen hebben in 2022 52 Nationaal Park-excursies verzorgd, plus 17 excursies op aanvraag van externe partijen. Het feit dat ze ook maatwerkexcursies leverden voor bedrijven en organisaties, laat zien dat ze veelzijdig en flexibel zijn. De gidsen assisteren ook bij alle Drentsche Aa onderwijsprogramma's.

NP Drentsche Aa Junior Rangers

Nationaal Park Drentsche Aa beschikt over een groep van zestien Junior Rangers. De coördinatie ligt bij de C&E-medewerkers. Voor de begeleiding zijn vrijwillige begeleiders aangesteld.

Voor de Junior Rangers stellen we elk jaar, met onze partners, een interessant programma samen. Het programma kwam door corona deels stil te liggen. Gelukkig konden we in 2022 na de zomer weer fysieke bijeenkomsten organiseren.

Nationaal Park Drentsche Aa investeert in de ontwikkeling van jonge mensen en geeft hun de kans om betrokken te zijn bij natuurbehoud en -beheer. Onze vrijwillige begeleiders beschikken over een Verklaring Omtrent Gedrag om de veiligheid van de Junior Rangers te waarborgen. Gelukkig kon het Junior Rangers programma

weer worden hervat en kunnen de Junior Rangers weer leren en ervaren op het gebied van natuur en milieu. De Junior Rangers komen elke maand een zaterdagochtend bij elkaar.

Enkele activiteiten 2022:

- Bezoek Friescheveen
- Hunebedcentrum Borger in samenwerking met Het Drentse Landschap (foto)
- Vissen in de beek met Waterschap Hunze & Aa's
- Landelijke uitwisseling Markerwadden
- Bezoek Waterbedrijf Groningen
- Vuur maken en broodbakken met outdoorspecialist (foto)

Bewonersactiviteiten

- Bewonersmiddag (15 deelnemers)
- Drentsche Aa bewonerscursus (25 deelnemers)
- NP Drentsche Aa thema-avonden in 2022:
 - digitale bijeenkomst (vanwege corona) over Otters en bevers – Cindy de Jonge (januari)
 - twee bijeenkomsten met Bernhard Hanskamp (april en mei) (foto)

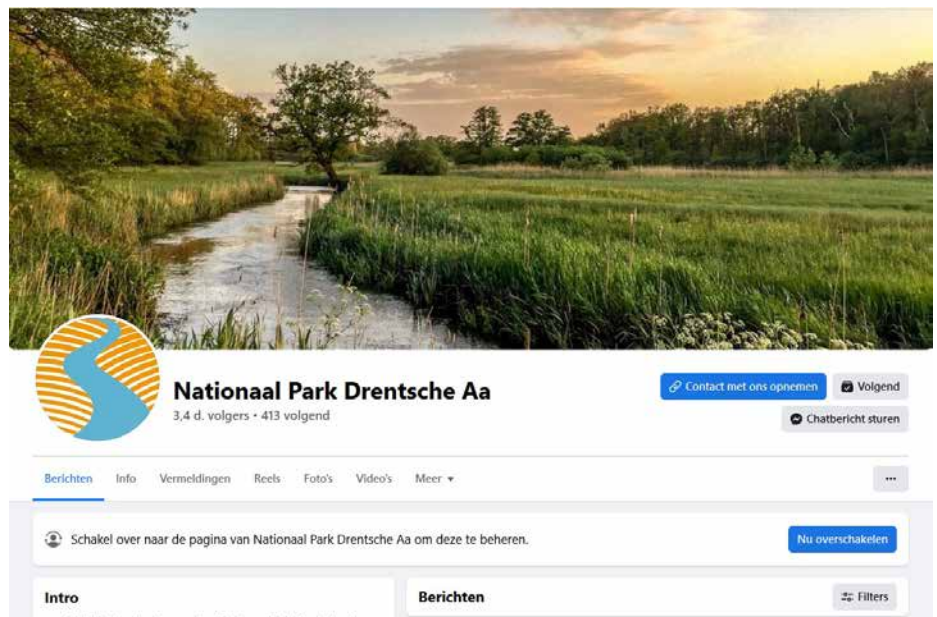

Nationaal Park uitgaven

Nationaal Park Drentsche Aa maakt gebruik van diverse media om verschillende doelgroepen te bereiken en te informeren over de activiteiten en programma's van het Nationaal Park. Door een combinatie van gedrukte en digitale middelen te gebruiken, bereiken we verschillende doelgroepen die daardoor hun voorkeursmedium kunnen gebruiken om Nationaal Park informatie te vinden.

Het gebruik van social media is bijvoorbeeld een krachtige manier om ook jongere doelgroepen te bereiken. Daarnaast is de Nationaal Park website een belangrijk middel om informatie te verstrekken aan mensen die op zoek zijn naar meer gedetailleerde (achtergrond)informatie over het park en de activiteiten die er plaatsvinden. Facebook, Instagram en Twitter kunnen ook worden gebruikt om verschillende soorten informatie te delen, zoals foto's van het park, aankondigingen van evenementen, en tips voor wandelroutes en andere activiteiten.

Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat de informatie die we delen duidelijk, nauwkeurig en up-to-date is. Ook is het van belang om te monitoren wat er online wordt gezegd over het park, zodat we eventueel kunnen reageren op vragen en opmerkingen van bezoekers en geïnteresseerden. Door een effectieve combinatie van gedrukte en digitale middelen te gebruiken, bereiken we diverse doelgroepen en kunnen we hen informeren over de ontwikkelingen, activiteiten en programma's van Nationaal Park Drentsche Aa.

Nationaal Park huisstijl/toolkit

In 2022 is de vormgeving en inhoud van Nationaal Park producten verder doorgevoerd. Hiervoor gebruiken we de adviezen in de NP Merkgids. Onder gastheren en -vrouwen is de communicatie toolkit rondgestuurd met standaard Nationaal Park teksten, logo's en foto's.

Doorstroom

In 2022 gaven we twee keer 'Doorstroom' uit, het magazine voor bewoners binnen het Nationaal Park Drentsche Aa en overige geïnteresseerden.

Op Stap krant

In 2022 verscheen weer een nieuw exemplaar van de Op Stap krant vol informatie en met gebiedskaart en activiteitenoverzicht (oplage 38.000). De krant wordt goed ontvangen en veel gelezen. We zijn blij dat de Pannenkoekenboerderij in Gasteren de functie van steunpunt voor de Op Stap krant heeft overgenomen. Hopelijk zal dit steunpunt net zo goed werken als het vorige en kunnen ondernemers hun voorraad blijven aanvullen. Het is belangrijk om ondernemers van de Op Stap krant te voorzien zodat ze deze onder gebiedsbezoekers kunnen verspreiden.

Digitale nieuwsbrief

De digitale nieuwsbrief verscheen in 2022 in februari, mei, september en december. De nieuwsbrief is beschikbaar voor iedereen die in het Nationaal Park Drentsche Aa is geïnteresseerd en wordt per mail verzonden. De content wordt onder andere door de Nationaal Park-partners aangeleverd. Abonneren kan via de website www.drentscheaa.nl. Inmiddels zijn meer dan 1100 geïnteresseerden op de nieuwsbrief geabonneerd.

Nieuwe Nationaal Park producten

Gastheerschapboekje

Het gastheerschapboekje is een waardevolle toevoeging voor de gastheren en -vrouwen, evenals voor de bezoekers van het gebied. Het feit dat het boekje rijkelijk is voorzien van informatie en beeldmateriaal zal zeker bijdragen aan de aantrekkelijkheid en bruikbaarheid ervan. We streven ernaar om het boekje op alle balies en kamers van gastheerbedrijven te krijgen, omdat het op die manier voor een groot publiek beschikbaar zal zijn. Door het aanbieden van het boekje tegen inkoopprijs hopen we hen aan te moedigen het boekje te gebruiken en mogelijk zelfs te promoten onder hun gasten. Het gastheerschapboekje levert een waardevolle bijdrage aan een betere gastervaring en een hogere tevredenheid van de gasten. Eind 2022 is het boekje herdrukt.

Nationaal Park Drentsche Aa voorlichtingsfilm

De beide Nationaal Park voorlichtingsfilmpjes zijn gereed. We hebben daarbij samengewerkt met diverse partners. Gastheren en gidsen traden op als 'acteurs' om de authenticiteit en lokale kennis van het Nationaal Park over te brengen. De korte filmpjes werken goed op sociale media en de lange versie is geschikt voor voorlichtingsdoeleinden.

De film wordt vertoond op lokale bijeenkomsten en is online beschikbaar, zowel op de website van het Nationaal Park als op social media. De films zijn goed ontvangen en worden zeer gewaardeerd door onder andere onze gastheren en vrouwen.

Korte versie: <https://youtu.be/ZEugCYDe1ek>

Lange versie: Nationaal Park Drentsche Aa in 6 minuten - voorlichtingsfilm

Wandel- en fietsroutes

Fietsroute Schipborg: Waterbeheer Drentsche Aa

STEUN ONS ← OVERZICHT

Deze fietsroute leidt je langs de Drentsche Aa naar Museum aan de A in de stad Groningen. Nationaal Park Drentsche Aa en de stad Groningen zijn meer verbonden dan je misschien denkt. De inwoners van de stad Groningen drinken namelijk kraanwater uit de Drentsche Aa.

- Kies de online versie (Gps) als u bereik heeft of download de Pdf versie, als u geen bereik heeft.
- Open de Pdf in Acrobat Reader of ibooks voor de beste werking.
- Wilt u de route uitprinten kijk dan bij [tips](#) hoe u meerdere routepagina's uit kunt printen op één A4.

Startpunt
Parkeerplaats Kymmelsberg,
9469 PG Schipborg
[Routebeschrijving via Google](#)

Lengte route
53 km

GPS startpunt
53°04'05.6"N 6°40'10.4"E

Deze route is van Nationaal Park Drentsche Aa.

ONLINE KAART GPX

NP Waterfietsroute: www.eindjeomindrenthe.nl/np-waterbeheer-drentsche-aa.html

www.eindjeomindrenthe.nl/eext-joopstroop.html

www.eindjeomindrenthe.nl/gasselte-wemeltjekruit.html

www.eindjeomindrenthe.nl/grolloo-wittewief-kort.html

www.eindjeomindrenthe.nl/schipborg-aa-en-strubben.html

KIDS **Eext: op pad met Joop Stroop 2,5 km**
Joop Stroop neemt je mee terug in de tijd. Onderweg verzamel je ingrediënten voor de pannenkoeken. Je komt langs de meest bijzondere locaties en ontdekt op een speelse manier de omgeving. >

KIDS **Gasselte: op pad met Wemeltje Kruit**
Wemeltje Kruit neemt je mee door Gasselte. Onderweg is Wemeltje spulletjes verloren, help je mee om deze terug te vinden? Al zoekend ontdek je van alles over vroeger en zie je de mooiste plekjes in het dorp. >

KIDS **Grolloo: gezinsroute, 3,8 km**
Gezinsroute Grolloo neemt je mee langs bijzondere locaties in het dorp en vertelt je over vroeger en nu. Samen met Misty het witte wief beleef je een avontuur om nooit te vergeten. >

Dag van het Nationaal Park 2022

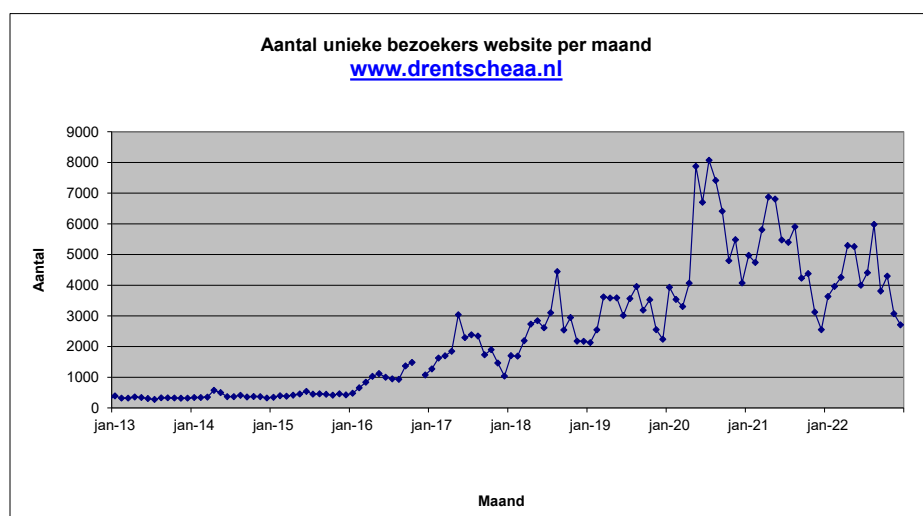

Elk jaar organiseren we de Europese Dag van het Nationaal Park. In 2022 pakten we dit groter aan dan anders in het kader van ons 20-jarig bestaan. We organiseerden met onze NP-partners en -gastheren een markt (foto) op de NP Toegangspoort Wedbroeken. De dag trok zo'n vierhonderd bezoekers.

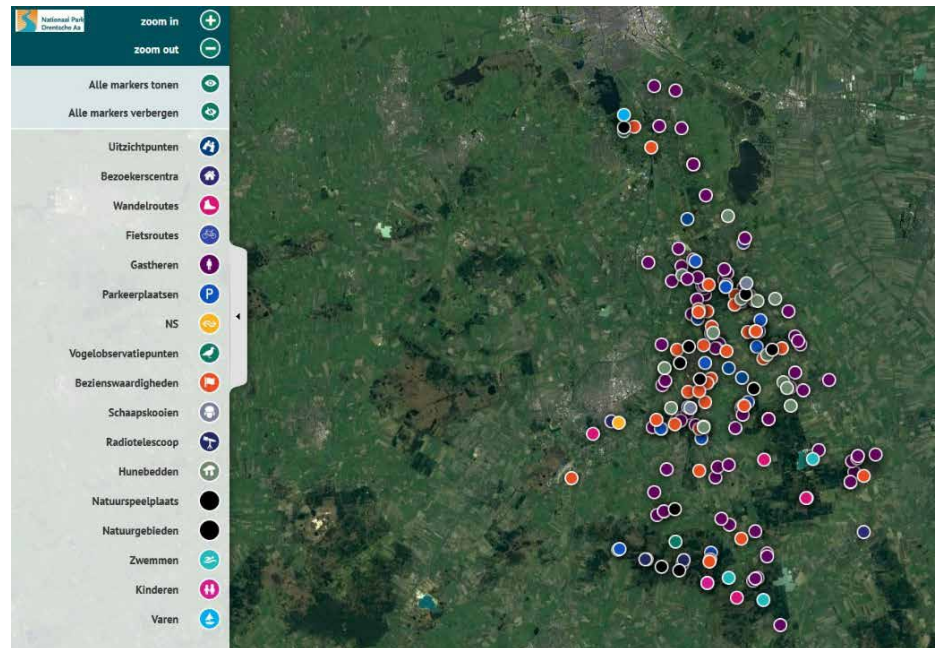
Publiciteit

Website, Facebook, Twitter en Instagram

Het bijhouden en actualiseren van onze Nationaal Park website (www.drentscheaa.nl) kost veel tijd en inspanning. De site is een belangrijke informatiebron voor Nationaal Park Drentsche Aa. We maken volop gebruik van zowel de website als de NP-(sociale)mediakanalen om activiteiten en bijzonderheden bekend te maken. We verwachten hiermee een breder publiek te bereiken en daarmee de betrokkenheid bij en in het gebied te vergroten.

Ook het bijhouden van de beleefkaart (foto) op de NP-website is belangrijk, omdat bezoekers hierdoor een interactieve en informatieve ervaring krijgen bij het verkennen van het gebied. De kaart wordt regelmatig geüpdate om ervoor te zorgen dat de informatie zoveel mogelijk relevant en actueel blijft. Zie www.ontdekdedrentscheaa.nl. Hiervoor zijn we mede afhankelijk van de door onze partners en ondernemers aangeleverde informatie.

Zo nu en dan evalueren we mondeling de website en sociale mediakanalen die we gebruiken om te kijken hoe deze verbeterd kunnen worden om nog effectiever te zijn in het bereiken van onze doelgroepen en het verspreiden van informatie. Hierbij betrekken we gebruikers, partners en onderwijs.

Sociale media - Jaarstatistieken									
Stand van zaken per 31 december									
Facebook				Twitter			Instagramm		
https://www.facebook.com/DrentscheAa				https://twitter.com/npdrentscheaa			Nationaal park drentscheaa		
Volgers (Likes)				Volgers		Tweets per jaar	Volgers		Berichten
	Aantal	% +/-		Aantal	% +/-		Aantal	% +/-	Aantal
31-12-2012	136			517					
31-12-2013	282	107%		703	36%	423			
31-12-2014	597	112%		936	33%	647			
31-12-2015	967	62%		1344	44%	861			
31-12-2016	1482	53%		1704	27%	752	330		91
31-12-2017	2473	67%		1964	15%	774	496	50%	59
31-12-2018	2695	9%		2138	9%	522	748	51%	36
31-12-2019	2901	8%		2312	8%	282	849	14%	53
31-12-2020	3036	5%		2563	11%	247	1080	27%	46
31-12-2021	3280	8%		2776	8%	289	1369	27%	37
31-12-2022	3399	4%		2812	1%	253	1449	6%	80

Persberichten

Jaarlijks sturen we rond de zestig persberichten van Nationaal Park-excursies, activiteiten en programma's. We maken daarbij gebruik van het programma 'La Posta' van de provincie Drenthe. Vrije publiciteit via (digitale) media is voor Nationaal Park Drentsche Aa een effectieve manier om meer bekendheid te krijgen voor de activiteiten, programma's en ontwikkelingen in het Nationaal Park. Een relevant deel van de persberichten wordt daarnaast ingevoerd in de agenda's van www.vanplan.nl en www.drenthe.nl.

Radio en televisie

De Nationaal Park-medewerkers en gidsen traden meerdere malen op in (lokale) radio- en televisieprogramma's van onder andere RTV Drenthe en Omroep Assen. Daarnaast is bijgedragen aan een podcastuitzending 'Verhalen van Drenthe' van Marketing Drenthe.

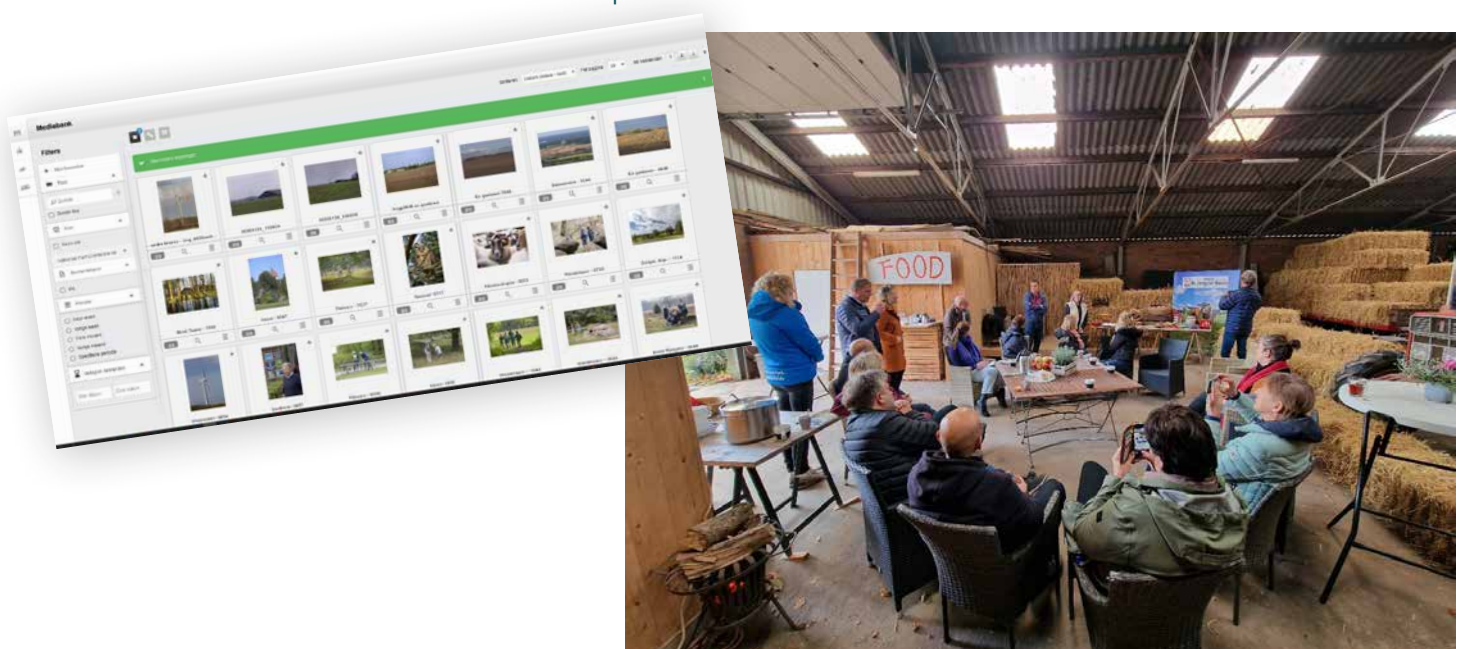

Nationaal Park Drentsche Aa fotoarchief

Het Drentsche Aa fotoarchief wordt actief door de C&Emedewerkers bijgehouden. In 2022 is het fotoarchief weer aangevuld met foto's van Nationaal Park activiteiten en natuur en landschap voor Nationaal Park publiciteitsdoeleinden. Bij de fotoselectie wordt steeds meer gekeken of ze aansluiten op de Nationaal Park merkguids. Foto's die niet voldoen worden verwijderd.

Foto's voor het archief zijn ook beschikbaar gesteld door gidsen, particulieren en partnerorganisaties. Regelmatig wordt voor Nationaal Park uitgaven, externen en publiciteitsdoeleinden een beroep op het fotoarchief gedaan. Voor de Drentsche Aa gastheren en vrouwen is een serie rechtenvrije foto's beschikbaar gesteld. Jaarlijks worden minimaal vijftig foto's aan het archief toegevoegd.

Het Nationaal Park fotoarchief is ondergebracht in fotosysteem 'cocoon' (foto) van de provincie Drenthe.

11. Gebiedsfonds Drentsche Aa

In 2022 werd uit het Gebiedsfonds een bijdrage verleend aan de volgende projecten. Zie voor een uitgebreide beschrijving het jaarverslag van het Gebiedsfonds Drentsche Aa: www.gebiedsfondsdrentscheaa.nl

Achtererf café De Amer – vergroten biodiversiteit

Doel van dit project is een buitenpodium te realiseren voor cultureel aanbod in de tuin van De Amer. Het project is een samenwerking van lokale ondernemingen en organisaties, met betrokkenheid en inzet van omwonenden en de vele vrijwilligers van De Amer. Na de oplevering worden vervolgwerkzaamheden grotendeels uitgevoerd door vrijwilligers.

Voor het vergroten van de biodiversiteit en het duurzame karakter wordt de nieuwe schuur met podium uitgevoerd met een groen dak. In het ontwerp is verder plaats gemaakt voor fruitbomen en voor borders met diverse soorten bloemen die in verschillende seizoenen bloeien.

Groene Dorpen Anreep-Schieven

Het project is gericht op de versterking van karakteristieke erf- en dorpsbeplanting door het aanplanten van erfbomen, hoogstamfruitbomen, hagen en singels. Met inheemse soorten, in een stijl die past bij de streek, sober en praktisch. De beplantingsplannen worden uitgewerkt op basis van de ideeën van bewoners en de deskundigheid van een extern bureau en is grotendeels ook zelf uitgevoerd.

Voedselbos Glimmen

Het Voedselbos te Glimmen, gelegen aan het Groningse deel van de Drentsche Aa, draagt op verschillende manieren bij aan het verhogen van de natuurlijke waarde van het gebied. Er wordt gewerkt aan de bouw van een educatiecentrum. Door het aanleggen van een grote niervormige poel die aansluit op het educatiecentrum in wording, wordt een zone in het voedselbos gecreëerd die waarde toevoegt aan biodiversiteit, waterberging en waterkwaliteit.

Bijlagen

1. Organisatie Nationaal Park Drentsche Aa

Overlegorgaan Drentsche Aa

Voorzitter

Jaap Verhulst

Secretaris

Kees Folkertsma

Provincie Drenthe

Henk Jumelet

Waterschap Hunze en Aa's

Fien Heeringa

Gemeente Aa en Hunze

Henk Heijerman / Anno Wietze

Hiemstra

Gemeente Assen

Bob Bergsma / Albert Smit

Gemeente Groningen

Inge Jongeman / Kristen de Wrede

Gemeente Tynaarlo

René Kraaijenbrink / Jelbrich Peters

Staatsbosbeheer

Bert Hummelen

BOKD

Theo Brugman

LTO Noord

Arend Steenbergen

LTO Noord

Erik Emmens

Natuur- en Milieufederatie Drenthe

Reinder Hoekstra

Recreatiesector

Henk Kaptein

Waterbedrijf Groningen

Riksta Zwart

Adviseur:

Ministerie van LNV, DG Natuur en Regio

Adriaan Beenen

Programmateam Drentsche Aa

Secretaris Overlegorgaan	Kees Folkertsma (voorzitter)
Coördinator C&E NPDA	André Brasse
Provincie Drenthe	Priscilla Verplanke
Waterschap Hunze en Aa's	Willem Kastelein
Gemeente Aa en Hunze	Maaïke Hamstra
Gemeente Assen	Bart Lammerink
Gemeente Groningen	Peter Teerhuis
Gemeente Tynaarlo	Suzanne Dekker
LTO Noord	Taeke Wahle
Staatsbosbeheer	Bernie Jenster
BOKD	Luit Hummel
Recreatiesector	Marianne Glas
Recreatieschap Drenthe	Ingeborg de Groot
Waterbedrijf Groningen	Mario Post
De Hondsrug UNESCO Geopark	Cathrien Posthumus
Prolander	Hans Verhoogt
Prolander	Meriam Tuinstra
<i>Agendalid:</i>	
Gemeente Midden-Drenthe	Iris Zwartkruis
Natuur- en Milieufederatie Drenthe	Judith van den Berg

Werkgroep Educatie, Communicatie en Recreatie (ECR)

Coördinator C&E NPDA	André Brasse
Medewerker C&E NPDA	Timanca Manak
Gemeente Aa en Hunze	Valerie Vermeire
Gemeente Assen	Johan Wessel (tot 1 februari 2022)
Gemeente Tynaarlo	Patricia Langen
Waterschap Hunze en Aa's	Mieke Riezebos
Waterbedrijf Groningen	Wiejanda Moltmaker
Recreatiesector	Ingeborg de Groot
Staatsbosbeheer	Kees van Son
Staatsbosbeheer	Evert Thomas
Staatsbosbeheer	Martijn Harms
Staatsbosbeheer	Linde Veldhoen
Secretariaat NPDA	Elaine Sapulete / Janneke van Rossum
Gebiedsbewoner	Albert Hovius
LTO Noord	Jannie Warringa
Agrarische Natuur Drenthe	Jorian Huisman
De Hondsrug UNESCO Geopark	Liesbeth Simons / Cathrien Posthumus
Het Drentse Landschap	Hanna Schipper-Seton
Marketing Drenthe	Michelle Boer

2. Overzicht Gastheren en -vrouwen Drentsche Aa

Nationaal Park Drentsche Aa heeft geen bezoekerscentrum. In plaats daarvan hebben we een informatienetwerk van Drentsche Aa gastheren en gastvrouwen. Deze enthousiaste gebiedsondernemers hebben een cursus Drentsche Aa gastheerschap gevolgd. U vindt ze verspreid over het hele Drentsche Aa-gebied. Ze zijn herkenbaar aan het Drentsche Aa gevelbordje met de grote 'i'; daarnaast hangt bij de meesten de Nationaal Park-vlag in de vlaggenmast. Bij deze ondernemers kunt u terecht voor informatie over het Nationaal Park. Hier ligt ook de Drentsche Aa 'Op Stap' krant met activiteitenagenda en gebiedskaart.

Zie actueel overzicht op: www.drentscheaa.nl/divers/gastvrij-onthaal

3. Besluitenlijsten Overlegorgaan

BESLUITENLIJST d.d. 15 februari 2022

Van de 68e vergadering van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa. Een videovergadering vanwege de coronamaatregelen met de mogelijkheid (na aanmelding) om digitaal gebruik te maken van het spreekrecht

Besluit	Door wie?	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van de vergadering van 15 november 2021 met één aanvulling vast	Secretaris	3
Het Overlegorgaan stelt het Jaarverslag 2021 van het Nationaal Park Drentsche Aa vast	Secretaris	4

BESLUITENLIJST d.d. 20 april 2022

Van de 69e vergadering van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa in Café-Restaurant De Drentsche Aa, Ruitersweg 2 in Schipborg

Besluit	Door wie?	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van zijn vergadering van 15 februari 2022 ongewijzigd vast	Secretaris	3
In de juni vergadering van het Overlegorgaan wordt het jaarverslag 2021 + de evaluatie 2016 - 2021 Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa besproken. Dit zal door een aantal leden van het Overlegorgaan worden voorbereid.	Mw. Zwart / voorzitter	3
Het Overlegorgaan stemt in met procesvoorstel om fietspadennetwerk Drentsche Aa te beschouwen vanuit het deelproject Duurzaam Toerisme, onderdeel 'belevén & ervaren'. Met daarbij de oproep om de 12 'leidende principes' uit de Landschapsvisie Drentsche Aa als vertrekpunt te blijven nemen.	Secretaris / Recreatieschap	5

BESLUITENLIJST d.d. 8 juni 2022

Van de 70e vergadering van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa in Café Popken, Hemmenweg 2 in Ekehaar

Besluit	Door wie?	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van zijn vergadering van 20 april 2022 met genoemde wijzigingen vast	Secretaris	3
Het Overlegorgaan spreekt haar waardering uit voor het goed leesbare eindrapport Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa en neemt kennis van de conclusies. Het Overlegorgaan blijft graag betrokken bij het vervolg zoals de provincie dat voor zich ziet.	Provincie Drenthe / secretaris	4
Het Overlegorgaan Drentsche Aa neemt kennis van het Meerjarenprogramma 2021-2030 en ondersteunt de voorgestelde cyclus (koppeling MJP-Begroting twee keer per jaar)	Secretaris	5
Het Overlegorgaan heeft kennis genomen van de beoogde Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof. Duidelijk is dat de provincie een zeer complexe klus te klaren heeft. Het Overlegorgaan ziet met belangstelling uit de naar verdere uitwerking en is graag bereid hier een rol in te spelen.	Secretaris / Provincie Drenthe	10

BESLUITENLIJST d.d. 31 oktober 2022

Van de 71e vergadering van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa in Paviljoen Appelbergen, Hoge Hereweg 33 te Glimmen

Besluit	Door wie?	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van zijn vergadering van 31 oktober 2022 met één wijziging vast.	Secretaris	3
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het Meerjarenprogramma 2021-2030 Drentsche Aa vast.	Secretaris	4
In de volgende vergadering komt een voorstel over hoe we de 'Toekomstige generaties' een stem kunnen geven aan de ronde tafel van het Overlegorgaan Drentsche Aa.	Voorzitter / secretaris	4
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt de Begroting 2023 Nationaal Park Drentsche Aa vast, inclusief de cofinanciering door de 4 gemeenten van de projectleider Nationale Parken.	Secretaris	5
Het Overlegorgaan besluit om wel vast te houden aan een vast ritme van 5 jaarlijkse monitoring, maar voor de 4e Monitoringsrapportage Drentsche Aa een uitzondering te maken en niet 2022 als referentiejaar te nemen maar 2023. En daarvoor in de meerjarenbegroting 2024 geld voor te reserveren.	Secretaris	6.1
Het Waterbedrijf Groningen doet het aanbod om vanuit de drinkwaterfunctie een bijdrage te leveren aan een aantal NP-informatiezuilen. De projectleider neemt contact op met het Waterbedrijf.	Projectleider Nationale Parken	6.2

4. Eindafrekening Bestedingenplan 2022

Projecten / uitgavenposten		
Bebording	€	42.262
BIO-plan	€	3.128
C&E IVN	€	87.420
Doorstroom	€	15.036
Folders en promotie	€	11.458
Huis van de Drentsche Aa	€	21.087
Integrale Kanskaart - Demoveld Wedbroeken	€	9.360
Jubileum 20 jaar Nationaal Park Drentsche Aa	€	7.188
Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa	€	8.821
Loop van de Drentsche Aa	€	5.000
OpStap-krant 2022	€	12.451
Overlegorgaan	€	7.272
Projectleider Nationale Parken	€	22.206
RvO-aanvraag minLNV	€	2.500
SNP-EUROPARC	€	4.244
Eindtotaal	€	259.433

5. Overzicht afgeronde projecten

Nationaal Park Drentsche Aa 'Van brongebieden tot benedenloop'

Afgeronde projecten vanaf 2002		
Stand van zaken 31 december 2022		
Status	Afgerond	
Thema	Aantal projecten	Totale investering
Landbouw	30	€ 2.702.949
Natuur en Landschap	74	€ 11.816.537
Recreatie	70	€ 6.692.699
Water	33	€ 28.451.269
Wonen en Leefbaarheid	35	€ 2.826.547
Gebiedsfonds Drentsche Aa	60	€ 4.287.042
C&E	17	€ 987.710
Eindtotaal	319	€ 57.764.753

Status	Afgerond			
Financiële verdeling afgeronde projecten vanaf 2002				
Stand van zaken 31 december 2022				
EU-geld	€ 7.080.612	12,3%		
Rijk - ROM/WCL	€ 3.482.653	6,0%	20,3%	€ 11.745.449
Rijk - SGM/SGB	€ 2.411.307	4,2%		Totale Rijksbijdrage
Rijk - Overig (o.a. Belvédère)	€ 5.851.488	10,1%		
Provincie - Drenthe en Groningen	€ 10.474.535	18,1%	24,7%	€ 14.239.031
Provincie - Nationaal Park Drentsche Aa	€ 1.479.104	2,6%		Totale Provinciale bijdrage
Provincie - Nationaal Landschap DA	€ 2.285.392	4,0%		
Gemeenten	€ 9.736.372	16,9%		
Waterschap	€ 6.897.416	11,9%		
SBB / NM / HDL	€ 1.520.880	2,6%		
Particulieren	€ 1.438.237	2,5%		
Gebiedsfonds Drentsche Aa	€ 250.389	0,4%		
Overig derden	€ 4.856.369	8,4%		
Som van Totale investering	€ 57.764.753	100,0%		

Bijlage 6. Actuele nieuwsberichten op de website in 2022

20 jaar Nationaal Park Drentsche Aa

13 december 2022

Nationaal Park Drentsche Aa bestaat twintig 20 jaar. Een eeuwenoud landschap met een eigen sfeer, waarvan de basis is gevormd door de ijstijden. Een landschap dat opvalt door een bijzondere variatie aan gave landschappen en bijzondere natuur. Een landschap waarin mensen al eeuwen lang actief zijn op de rand van hoog en laag Nederland.

35 jaar beheer en onderzoek van de Drentsche Aa in beeld gebracht

5 december 2022

35 jaar beheer en onderzoek van de Drentsche Aa in beeld gebracht

4 en 5 november: Samen iets doen voor natuur en klimaat op de Natuurwerkdag

27 oktober 2022

4 en 5 november: Samen iets doen voor natuur en klimaat op de Natuurwerkdag

Land van Ons koopt en beheert landbouwgrond om biodiversiteit te bevorderen

26 oktober 2022

Land van Ons koopt en beheert landbouwgrond om biodiversiteit te bevorderen

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

25 oktober 2022

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

Informatiebijeenkomsten Transferium De Punt op 25 en 27 oktober 2022

18 oktober 2022

Bent u geïnteresseerd in de plannen voor het Transferium De Punt? U bent van harte welkom op dinsdag 25 oktober of donderdag 27 oktober 2022.

Slotbijeenkomst Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA)

4 oktober 2022

Slotbijeenkomst Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA)

Het grote maaien

15 september 2022

In zijn boswachtersblog legt Kees van Son uit hoe Staatsbosbeheer de schraalgraslanden in de beekdalen van het Nationaal Park Drentsche Aa beheert.

Landelijke Agenda Natuurinclusief

14 september 2022

Met de landelijke Agenda Natuurinclusief zetten we in Nederland de koers uit naar die natuurinclusieve samenleving. Dat doen we als overheden, bedrijven, instellingen en burgers samen.

Aanmelden Drentsche Aa bewonersdag

26 augustus 2022

Op zondag 18 september 2022 houdt Nationaal Park Drentsche Aa een Drentsche Aa bewonersdag. Tijdens de bustocht worden de deelnemers geïnformeerd over het Drentsche Aa landschap, natuur en cultuur(historie). Onderweg beleven we het landschap tijdens enkele korte excursies.

Afgelast- gidsenestafette 18 september 2022

23 augustus 2022

De Nationaal Park Drentsche Aa gidsenestafette is, door omstandigheden, afgelast. De estafette stond gepland voor 18 september 10:00 uur vanaf de schaapskooi in Balloo.

Nieuwe Nationaal Park water-fietsroute

9 augustus 2022

Nationaal Park Drentsche Aa heeft een nieuwe fietsroute gemaakt rond het thema water. De route is 53 km lang en te splitsen in drie delen van ongeveer 20 km. De route start voor de Kymmelsberg in Schipborg en voert via de Drentsche Aa beekdalen naar de stad Groningen en terug. Link naar de fietsroute

Jaarverslag 2021 online beschikbaar

12 juli 2022

Jaarverslag 2021 online beschikbaar

Groene Dorpen De Broekstreek

14 juni 2022

Groene Dorpen 'De Broekstreek' gaat voor de Gouden Pit. Stem ook mee!

Ruitervoorde definitief gesloten

9 juni 2022

Ruitervoorde Schipborgsche Diep opgeheven
Om veiligheidsredenen is de ruitervoorde (doorwaadbare plek in de beek) aan de Hondsrugtrail tussen Schipborg en Gasteren opgeheven.
Het is verboden om te paard door de beek te gaan.

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

1 juni 2022

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

Herhalingslezing 100 jaar ontwikkelingen in het Drentsche Aa gebied. Woensdag 25 mei 2022 19:00 uur.

19 mei 2022

Woensdag 25 mei houdt Nationaal Park Drentsche Aa van 19:00 uur tot 21:00 uur een themavond in het kader van haar 20 jarig bestaan. Oud Provinciaal planoloog Bernard Hanskamp vertelt over 100 jaar ruilverkavelen in de Drentse Aa. Het waren spannende tijden. Bernard legt uit door wie, wanneer, hoe en waar de "Drentse Aa langs de rand van de afgrond stroomde". Veel van de enorme inspanningen van toen, beleven we nu als resultaat in Nationaal Park Drentsche Aa. Aanmelden voor de lezing kan via deze link

Ruitervoorde Schipborg gesloten

14 mei 2022

RUITERVOORDE AFGESLOTEN

De ruitervoorde in de Drentsche Aa bij Zeegse is tot nader order door Staatsbosbeheer afgesloten. Dit omdat op dit moment onduidelijk is of deze nog goed gebruikt kan worden door ruiters en hun paarden.

Dag van het Nationaal Park

11 mei 2022

Zondag 22 mei 2022 organiseert Nationaal Park Drentsche Aa 'De Dag van het Nationaal Park'. Dit jaar op de Nationaal Park Drentsche Aa parkeerplaats Wedbroeken langs de weg Tynaarlo – Zuidlaren. Het thema is dit jaar 'Natuur is goed voor je gezondheid'. Op en rond de parkeerplaats is van 11:00 tot 16:00 uur van alles te doen en te beleven.

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

12 april 2022

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

Volgeboekt! lezing 13 April: 100 jaar ontwikkelingen in het Drentsche Aa gebied. Plaatsing reservelijst is mogelijk

8 april 2022

Woensdag 13 april houdt Nationaal Park Drentsche Aa van 19:00 uur tot 21:00 uur een thema-vond in het kader van haar 20 jarig bestaan. Oud Provinciaal planoloog Bernard Hanskamp vertelt over 100 jaar ruilverkavelen in de Drentse Aa. Het waren spannende tijden. Bernard legt uit door wie, wanneer, hoe en waar de "Drentse Aa langs de rand van de afgrond stroomde". Veel van de enorme inspanningen van toen, beleven we nu als resultaat in Nationaal Park Drentsche Aa. Plaatsing op de reservelijst kan via dezelink

Vragenlijst landschapsvoorkeuren Drentsche Aa

7 april 2022

Woont u in (de buurt van) het Nationaal Park Drentsche Aa? Dan kunt u via een interactieve vragenlijst delen wat voor soort natuur of landschap in het Drentsche Aa gebied van waarde is voor u!

Parels in het park

6 april 2022

Parels in het park

Op Stap krant 2022

4 april 2022

De nieuwe Nationaal Park Op Stap krant is uit. Boordevol informatie en gebiedskaart (met fietsknooppunten), wandelroute, excursieprogramma en nog veel meer.

Voorlichtingsbijeenkomst 'bescherm de wilde narcis'

3 maart 2022

Voorlichtingsbijeenkomst, wilde narcis

Nieuwsbrief Meer in Balans

23 februari 2022

In deze nieuwsbrief van het Meerschapp Paterswolde i.s.m. Prolander leest u graag de laatste ontwikkelingen in de deelgebieden Hoornsedijk, Meerweg en de Polders het Oosterland en Lappenvoort in de benedenloop van de Drentsche Aa, rondom de provinciegrens van Drenthe en Groningen.

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

3 februari 2022

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

Onderzoek: hoe kijken inwoners van het Drentsche Aa gebied naar de energietransitie?

27 januari 2022

Onderzoek: hoe kijken inwoners van het Drentsche Aa gebied naar de energietransitie

Groene Dorpen de Broekstreek winnaar Kern met Pit Drenthe

26 januari 2022

Groene Dorpen de Broekstreek winnaar Kern met Pit Drenthe

Fietssnelweg dichterbij: brug over Deurzerdiep in Assen gehesen

6 januari 2022

Fietssnelweg dichterbij: brug over Deurzerdiep in Assen gehesen

Start aanleg natuurvriendelijke oevers Noord-Willemskanaal

6 januari 2022

Start aanleg natuurvriendelijke oevers Noord-Willemskanaal

7. Adressen partners

Secretariaat Nationaal Park Drentsche

Aa
Postbus 122, 9400 AC Assen
Bezoekadres: Westerbrink 1 in Assen
T (0592) 365555
E drentscheaa@drenthe.nl
I www.drentscheaa.nl

IVN Drenthe

Postbus 125
9400 AC Assen
T (0592) 371740
www.ivn.nl

Staatsbosbeheer

Postbus 333
9700 AH Groningen
T (050) 7074444
www.staatsbosbeheer.nl

LTO Noord

Postbus 186
9200 AD Drachten
T (088) 8886666
www.ltonoord.nl

Recreatiesector

p/a Recreatieschap Drenthe
Drift 11c
7991 AA Dwingeloo
T (0521) 593210
www.recreatieschapidrenthe.nl

Natuur- en Mileufederatie Drenthe

Hertenkamp 6
9401 HL Assen
T (0592) 311150
www.nmfdrenthe.nl

Waterschap Hunze en Aa's

Postbus 195
9640 AD Veendam
T (0598) 693800
www.hunzeenaas.nl

Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD)

Dr. Nassaulaan 3a
9401 HJ Assen
T (0592) 315121
www.bokd.nl

Gemeente Aa en Hunze

Postbus 93
9460 AB Gieten
T (0592) 267777
www.aaenhunze.nl

Gemeente Assen

Postbus 30018
9400 RA Assen
T (0592) 366911
www.assen.nl

Gemeente Groningen

Postbus 30026
9700 RM Groningen
T 14 050 (verkort nummer)
www.gemeente.groningen.nl/

Gemeente Midden-Drenthe

Postbus 24
9410 AA Beilen
(0593) 539222
www.middendrenthe.nl

Gemeente Tynaarlo

Postbus 5
9480 AA Vries
T (0592) 266662
www.tynaarlo.nl

NV Waterbedrijf Groningen

Postbus 24
9700 AA Groningen
T (050) 3688688
www.waterbedrijfgroningen.nl

Ministerie van Landbouw, Natuur en

Voedselkwaliteit (LNV)
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
T (070) 3798911
www.rijksoverheid.nl

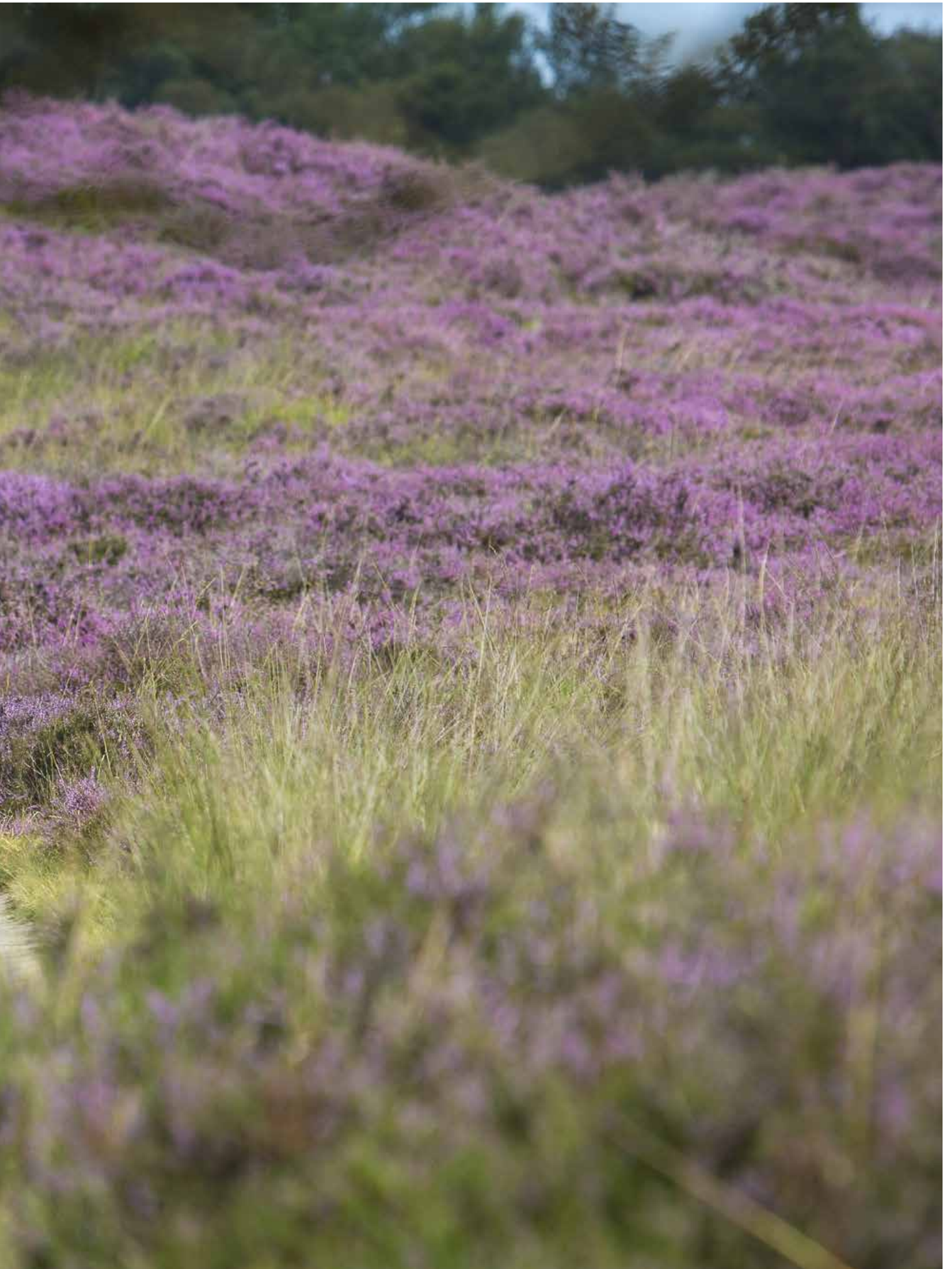
Provincie Drenthe

Postbus 122
9400 AC Assen
T (0592) 365555
www.drenthe.nl

De Hondsrug UNESCO Global

Geopark
Hoofdstraat 50
7875 AD Exloo
(0599) 236374
www.geoparkdehondsrug.nl

Nationale Parken

- 1 Schiermonnikoog
- 2 Lauwersmeer
- 3 Duinen van Texel
- 4 De Alde Feanen
- 5 **Drentsche Aa**
- 6 Drents-Friese Wold
- 7 Dwingelderveld
- 8 Weerribben-Wieden
- 9 Zuid-Kennemerland
- 10 De Sallandse Heuvelrug
- 11 De Hoge Veluwe
- 12 Veluwezoom
- 13 Utrechtse Heuvelrug
- 14 De Biesbosch
- 15 Oosterschelde
- 16 De Loonse en Drunense Duinen
- 17 De Maasduinen
- 18 De Zoom- Kalmthoutse Heide
- 19 De Grootte Peel
- 20 De Meinweg
- 21 NieuwLand

De Nationale Parken richten zich op:

- Bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap
- Natuurgerichte recreatie
- Educatie en voorlichting
- Onderzoek

Uitgave:

Nationaal Park Drentsche Aa, 2023
Postbus 122, 9400 AC Assen
www.drentscheaa.nl

Verhaal van de Nederlandse Natuur

Op maar weinig plekken in de wereld is de natuur op korte afstand zo divers als in Nederland. En nergens is de interactie tussen water en land, en tussen natuur en mens, zo duidelijk aanwezig en zo inventief aangepakt.

In Nederland koesteren we onze natuur en zijn we ons bewust van de kwetsbaarheid ervan. Onze Nederlandse volksaard en het leven met beperkte ruimte, wind en water vormen onze natuur en hoe we ermee omgaan; we versterken en ontwikkelen. Wij doen het 'the Dutch way': zorgzaam en nuchter, maar ook ondernemend en vernieuwend. We staan open voor ideeën en inzichten, proberen deze graag uit en gaan verbindingen aan tussen de natuur en haar omgeving.

De interactie tussen water en land, en tussen natuur en mens, heeft unieke gebieden opgeleverd. Duinen, bossen, heide, laagveen, getijdenwater, beekdalen en vennen; allemaal op korte afstand van elkaar. Elk gebied heeft zijn unieke karakter en historie, met eigen planten, dieren en landschappen. En een geheel eigen rust en dynamiek.

In Nederland staan we voor natuur die uitnodigend is. Waar iedereen natuur op zijn manier kan beleven juist door de diversiteit tussen en binnen gebieden. Waar natuur en mens elkaar versterken in al hun diversiteit.

In Nederland is natuur onderdeel van onze historie, maar zeker ook van onze toekomst die we samen maken. Welkom in onze unieke natuur!

De 21 Nationale Parken vertellen het verhaal van de Nederlandse natuur en het omliggende landschap. Landschap, natuur en onze identiteit zijn met elkaar verbonden. Bewoners en ondernemers die het verhaal van hun gebied ontdekken zijn trots op hun gebied.

